

Državni zakonik

za

kraljevine in dežele v državnem zboru zastopane.

Kos XIV. — Izdan in razposlan dne 14. aprila 1880.

35.

Postava od 29. februarja 1880,

o odvracanju in zatiranju kužnih boleznj pri živalih.

S privolitvijo obeh zbornic državnega zbora ukazujem v odvracanje in zatiranje kužnih ali prijemljivih živalskih boleznj tako le:

Oddelek I.

Splošna določila.

§. 1.

Določila te postave merijo na to, da se živina, kar je je v domači državi, sploh ohrani živinskih kug, in sosebo, da se odvrnejo in zatarejo ali iztrebijo tu imenovane živalske boleznj, namreč:

- a) bolezen na gobci in parkljih (volčič, sajevec) pri goveji živini, ovcah, kozah in svinjah;
- b) črtnica ali prisad na slezeni ali vranici (metljaji) pri kmetijski domači živini;
- c) plučna kuga goveje živine;
- d) smrkavost (črvivost) pri konjih, oslih in mezgih;
- e) osepnice ovčje;
- f) sramna kuga (*chancre*) plemenih kônj in opahki mehurčkov po spolovilih (spolnih udih) kônj in goved;
- g) garje pri konjih in ovcah;
- h) vsteklina pasja in drugih domačih živali.

Posebna določila gledé odvracanja in zatiranja goveje kuge obsežena so v postavi od 29. februarja 1880 (Drž. zak. št. 37).

Kadar se vname pri živini kaka kužna ali prijemljiva bolezen, katera med prejšnjimi ni imenovana, pridržava se ministerstvu notranjih reči, dogovorno z ministerstvom za trgovino in poljedelstvo izdati potrebne naredbe z ozirom na določila te postave.

§. 2.

Za izpolnjevanje teh zakonitih določil o živinskih kužnih boleznih, kolikor v teh določilih ni ukazano kaj posebnega, skrbé politična oblastva, in to na prvi stopinji politična okrajna oblastva z zakonitim sodelovanjem dotičnih občin, dalje organi pomorsko-zdravstvene uprave po meri svojega zakonitega področja, in delo to vodi in prigleduje ministerstvo notranjih reči, odnosno ministerstvo za trgovino.

Pri pažnji na zvrševanje teh določil naj pripomagajo uradno služeči živinski zdravniki; ako kateri služečih ali uradnih živinskih zdravnikov zaradi kake ovire ne more ali če ga ni nobenega, tedaj sme politično okrajno oblastvo druge potrjene živinske zdravnike, in kadar bi takih ne bilo dobiti, okrajne zdravnike uporabljati za uradne opravke uradno služečih živinskih zdravnikov z oblastni in dolžnostmi, katere imajo le-ti.

Gledé kônj, tovornih in živež nosečih ali vozečih živali, ki pripadajo vojaški upravi, prepušča se ovedovanje in zatiranje kužnih živinskih bolezní, v kolikor je po njih samo svojina vojaške blagajne prizadeta, vojaškim oblastvom.

Takisto je tudi ovedovanje in zatiranje ali iztrebljanje kužnih živinskih bolezní v c. kr. državnih žrebčarnicah in c. kr. državnih kobilarnicah v prvi vrsti prepuščeno poveljstvom (komandam) državnih žrebčarnic in ravnateljstvom državnih kobilarnic.

Ali vojaška oblastva in ravnateljstva kobilarnic imajo dolžnost, vselej kadar koli se kužna bolezen prikaže, ta prigodek in storjene naredbe brez odloga dotičnemu političnemu okrajnemu oblastvu priznati, tek bolezní na znanje dajati mu ter sodelovati pri izvodu tistih naredeb ali mer, ki jih politično oblastvo v zmyslu te postave spozná za potrebne v obrano, da se kuga dalje ne zatrosi. Z druge strani je dolžnost političnega okrajnega oblastva, čim zvé da je kateri državnih žrebcev (pastuhov) kužne bolezní sumen, naj bode v žrebčarski postaji ali v zasebnem (privatnem) najmu ali na reji pri zasebnem človeku, le-to naznati žrebčarnice poveljstvu, da ono ukaže, česar bode tréba.

§. 3.

Kadar pri kaki kužni živinski bolezní nastanejo razmeri, ki zahtevajo, da se politična deželna oblastva ali pa ministerstva neposrednje poprimejo stvari, ali da se ukazila nižjih oblastev raztegnejo, naj ona sprožijo, kar je slučaju primerno.

Zlasti naj ministerstva skrbé za to, da bodo ukazila zoper najdaljšnji razšir živinskih kug izdana, ki dotikajo občni interes, občeno razglašena.

Ministerstvom pridržavajo se tudi ona ukazila, ki bi jih vsled posebnih mednarodnih razmerov potreba bilo.

Oddelek II.

Kaj je narejati, da se kužne živalske bolezní ne zatrosijo v dežele, po katerih veljá ta postava.

§. 4.

Domače živali, katere so podvržene boleznim v §. 1 naštetim, pripuščajo se k vvozu samo, če se pokaže živinski potni list, v katerem je potrjeno, da so bile ob odhajanju iz stanovitnega bivališča gledé zdravja nesumne.

Domače živali te vrste, o katerih se ne pokažejo taki izkazi, ali ki se navzlic takim izkazom najde da imajo kužno bolezen ali da so je sumne, naj se ne pripuščajo v deželo.

§. 5.

Kadar se je v sosedni deželi vnela kužna ali prijemljiva živinska bolezen v razsežaji za tozemsko (domačo) živino nevarnem ter se je bati, da se utegne zanesti v tostransko ozemlje, tedaj sme politično deželno oblastvo vvoz živih ali mrtvih živali, po katerih je mogoče kužnino v deželo zanesti, iz okužene okrajine:

1. bodi poleg meje vsega upravnega okoliša ali za neke mejne kose prepovedati ali

2. dopustiti samo skozi določena vhodišča in pod utesnili, s katerimi se nevarnost zanesenja odvrča.

Po potrebi smejo se te utesnitve prometa raztegniti tudi na vvoz sirovega mesa in drugih živalskih sirovin, gnoja, klaje, steljiva in vseh takih predmetov, ki utegnejo biti nositelji kužnine.

Kjer takó nanesó okolnosti, sme se ukazati zapor meje, ako je treba, z vojaškimi močmi.

§. 6.

Ako se kužna bolezen v sosedni deželi 20 kilometrov od meje ali bliže začne nevarno širiti, to sme politično deželno oblastvo za udeležene tostranske mejne okoliše ukazati da se pregleda, koliko je po njih živine, ter v razvidu ali razpregledu imá stanje njenega zdravja in za koliko se vsak čas poviša ali zmanjša število tiste vrste živali, katerim je ta kužna bolezen nevarna.

b) Časno.

Pregled živine, koliko je je.

Oddelek III.

Kaj je narejati, da se po deželah, za katere veljá ta postava, kužne živinske bolezni dalje ne razširjajo, in da se zatró ali iztrebijo.

§. 7.

Take domače živali, ki imajo prijemljivo bolezen ali ki so je sumne če tudi samo za to, ker so bile na istem mestu ali pod isto strežbo z bolnimi, ne smejo dajati se v promet ali trgovino.

Splošne naredbe prepoved prometa.

§. 8.

Tudi v tozemskem (domačem) prometu morajo se imeti potni listi:

- a) za preživače (preživalke, prežvekovalke), konje in prasiče, ki se ženó ali vozijo na živinske razstave;
- b) za govejo živino vsake dobe ali starosti, ki se na živinske semnje ali dražbe žene, ali za govejo živino (— z izimkom telet v zakolj namenjenih pod 6 mesecev —), katera se — vsled premene stajališča — odžene v drug, čez 10 kilometrov oddaljen kraj;
- c) za črede preživačev in prasičev ali svinj, ki se kam prek večjih kosov dežele ženó;
- d) za preživače, ki se kam odpravljajo po železnicah in na ladjah.

Donašanje živinskih potnih listov.

Kadar druge domače živali in ne preživači zbolé za kužno boleznijo, ali če se je bati, da bi se po njih kužnina utegnila dalje razširiti, tedaj sme politično deželno oblastvo zaukazati, da mora tudi taka živina imeti potne liste, če se žene na semnje in dražbe, ali prevaža po železnicah in na ladjah.

§. 9.

Vse živinske semnje, dražbe in javne razstave podmetati je veščemu nadzoru. Izvozne živinske semnje, ki imajo odlično znamenitost, državna uprava lahko dá nadzirati po živinskih zdravnikih, ki jih država postavlja.

Da se odvrne nevarnost okužbe, naj se na vseh živinskih semnjih ukaže prignano živino prilično odločiti in posebej razpostaviti.

Veščak ali zvedenec, komur je izročen nadzor, ima dolžnost, vsako na semenj prignano živinče potanko ogledati in preiskati, če zapazi kužno bolezen ali če mu se obudí sum gledé tega, precej ukazati, da se bolne ali sumne živali odločijo in pod pažnjo imajo na oddaljnejšem stajališči, kjer ne morejo priti v dotiko z drugo okužbi podvrženo živino, in o tem brez odloga oblastvu naznanilo podati.

Živino, za katero se ne vé gotovo od kod je, treba je zaklati v selišči (vasi, trgu itd.), kjer biva semenj.

Smanji red živinskim semnjem naj — dovprašavši dotične občine — izdadó politična deželna oblastva, a pri živinskih semnjih posebne znamenitosti ministri za notranje reči, trgovino in poljedelstvo.

§. 10.

Kadar se preživači vozijo po železnicah in na ladjah, treba je držati se naslednjega, namreč:

1. Vsako vožnjo mora pri vlaganji in odlaganji na postajah v to določenih živinski zdravnik ali drug veščak preiskati.

2. Živina — razen ko bi sila tako nanesla — sme z voza ali ladje dati se samo v selišči, kamor je namenjena.

3. Klavna živina ne sme se vkupaj z živino za pleme ali v gospodarstvo namenjeno pošiljati niti v isti železnocestni voz ali na isto ladjo spravljati.

4. Iz kake vnanje dežele vvažana klavna živina ne sme se z domačimi preživači v istem vlaklu ali na isti ladji voziti.

§. 11.

Gnane črede mora med potjo potrjen živinski zdravnik najmanj vsakih pet dni enkrat pregledati in preiskati.

Samo če je čreda zdrava, sme se dalje gnati ter se mora to v potnem listu potrditi: v nasprotnem slučaju postopati je na podlogi najdenja po zakonitih določilih.

§. 12.

Ogledovanje živine in mesa treba je gledé živine v poboj sploh zvrševati.

V obrtniških klavnicah naj se ta ogled raztegne tudi na živino za zakolj ali dróbnico; v občinskih in sploh v večjih klavnicah mora se ogledovanje živine in mesa izročati potrjenim živinskim zdravnikom.

Tudi kadar je treba živinče za silo pobiti ali zaklati, mora vsegdar biti ogled.

Nadziranje semenjev in živinskih razstav itd.

Propisi za vožnjo živine po železnicah in na ladjah.

Preiskovanje gnanih (popotnih) čred.

Ogledovanje živine za poboj in zakolj.

§. 13.

Konjedirnice in zagrebališča naj bodo pod živino-zdravstvenim in zdravstveno-policijskim nadzorom.

Pažnja na konjedirnice.

§. 14.

Taki ljudje ki po svojem zaslužku imajo delo s tujo živino, z živalsko mrtvečino ali z živalskimi odpadki, treba je, da se po njih kužnina kam ne zatrosi, podvreči potrebnim previdnostim gledé tega, kako naj se očiščajo, in gledé njih hoje v pristave ali hiše in v hleve.

Previdnosti gledé nekih oseb.

V okuženih pristavah ali v seliščih, nad katerimi je razglašen zapor (§. 20), prepovedano je tujim ljudém v hlevih prenočevati.

§. 15.

Kdor na svoji živali ali na živali sebi v skrb izročeni zapazi kako v §. 1 imenovanih kužnih boleznih, ali taka znamenja, katera vzbujajo sum take bolezni z ozirom na pouk — kakoršnega izdá ministerstvo notranjih rečí, — dolžan je to neutegoma naznaniti županu, ter tisto žival spraviti dalje od takih mest, na katerih bi utegnila druga živina bolezen nalezti.

Dolžnost naznanila.

Ukazoma sme se določiti, da bode večjih v občinah — da se stvar brez odloga priobči županu (županstvu) — tako naznanilo dajati organom občinskega županstva, kateri krajno-policijske poslove oskrbujejo.

Ako na grajščini od občinske zveze odločeni zbolí žival, katere lastnik (gospodar) je grajščinski posednik, zakupnik, načelnik ali poslovodnik, ali ki je kateremu teh v skrb izročena, treba je to neutegoma naznaniti političnemu okrajnemu oblastvu, a če zbolí kaka druga žival, ki biva na grajščinskem svetu, naznaniti je to brez odloga grajščinskemu načelniku (poslovoditelju).

Pri živini, ki se po suhem goni ali vozi, naznaniti je bolezen županu najbližje občine, a od živine vožene po morji pristaniškemu uradu pristajališča.

Dolžnost, bolezen neutegoma naznaniti, ter dotične živali oddaljiti od takih mest, kjer bi se utegnila drugih živali prijeti, veljá tudi tedaj, kadar med živino enega hleva ali ene črede v osmih dneh druga žival za kako notranjo boleznijo z enakimi znamenji ali prikazi zbolí.

Dolžnost župana (grajščinskega načelnika) je, čim kakorkoli zvé, da se je kje vnela kužna bolezen ali da je kaka žival pod sumnimi znamenji zbolela ali poginila, in — v kolikor se v slučaju poslednjič omenjenem sum ne odpravi popolnem z veščo ovedbo potrjenega živinskega zdravnika, — neutegoma podati naznanilo političnemu okrajnemu oblastvu.

§. 16.

Tudi živinski zdravniki, živinski in mesovni ogledniki in pa konjedirci imajo dolžnost, neutegoma tako naznanilo podati, kadarkoli — zvršujoč svoje zvanje — zvedó, da se je med živino kje prikazala kužna bolezen ali če zapazijo znamenja, ki vzbujajo sum, da se je kuga vnela. Živinski zdravniki naj podajó naznanila političnemu okrajnemu oblastvu in županu tiste občine, a živinski in mesovni ogledniki in pa konjedirci županu.

V drugem ima žandarstvo dolžnost in vsak, kdor koli za take bolezni zvé, pravico, le-to naznaniti.

§. 17.

Župan (grajščinski načelnik) mora podati naznanilo političnemu okrajnemu oblastvu ter ob enem začasno, — ako je moč, privzevši potrjenega živinskega zdravnika, — napraviti, kar je potrebno da se živali odločijo, ter ukazati hlevni zapor (§. 20 b).

§. 18.

Prejevši naznanilo, da se je kje kužna živinska bolezen vnela ali pokazal sum take bolezni, naj politično okrajno oblastvo brez odloga pošlje na samo mesto uradno služečega živinskega zdravnika. Ta je z županom (grajščinskim načelnikom) vred, kugopazna (kugosledna) komisija ter naj poizvé, kaka je to bolezen, kod se širi in s katerega vzroka se je utegnila poroditi.

Ako bi treba bilo, politično okrajno oblastvo lahko poleg uradnega živino-zdravnika še drug organ pošlje, da bode kugopazno komisijo vodil ter ukazal potrebne naredbe.

Gospodarju kugosumne živali nihče ne brani, k ovedovanju kugopazne komisije tudi s svoje strani privzeti potrjenega živinskega zdravnika. Ako se proti resničnosti tega, kar je uradno služeči živinski zdravnik našel, pred kugopazno komisijo ugovarja kaj z razlogom, poročiti je o tem po najkrajšem potu na politično deželno oblastvo, katerega delo je, precej ukazati, kar bode dalje potrebno.

Ali vsled tega vmesnega prigodka ne sme zvršitev kakih naredeb, ki bi jih po okolnostih bilo treba v obrano, trpeti nikakega odloga.

§ 19.

Kadar ovedovanje dotrdi sum, da je kje kužna živinska bolezen, naj se naredí, kar bode v krajevno obrano za potrebno spoznano.

V osmih dnevih najpozneje mora živinski zdravnik živino vdrugič pregledati in preiskati.

Ako se vsled tega sum odpravi, naj prestanejo v obrano storjene naredbe.

Ako se po mnenji uradnega živinskega zdravnika ne more gotovost (izvestnost), je li kje kužna bolezen ali ní, doseči drugače nego samo s tem, da se katero sumno živinče razpara, tedaj se — kadar ní mrtvine v to — po pooblastitvi političnega okrajnega oblastva sme pobj sumnega živinčeta ukazati.

§. 20.

Kadar je in dokler je nevarnost kužne ali prijemljive bolezni, smejo se — pod pridržkom posebnih propisov, ki so v tej postavi gledé posameznih živinskih bolezni dane, — po kakovosti slučaja in po večji ali manji nevarnosti z ozirom na prizadete s tem koristi prometa ukazati naslednje naredbe, namreč:

1. Da se za kako kugo zbolevshe ali kugosumne živali odločijo od drugih ter pod pažnjo in policijskim nadzorom imajo.

Kot sumne se v tem štejejo vse óne živali, katere so bile kako v dotiki z bolnimi živalmi ali s kužnino od njih izhajajočo ter je mogoče, da so bile okužene, tudi če se na njih nikaka bolezen ne prikazuje.

Kaj je narediti, kadar se kuga vname. Najprve naredbe.

Kugopazna ali kugosledna komisija.

Kaj je narediti, kadar biva sum kake kuge.

Naredbe v obrano in zator.

2. Da se utesni promet (trgovanje) z bolnimi in sumnimi in pa takimi živalmi, katere so tej bolezní podvržene ali katere utegnejo kužnino prenašati, in da se utesni način uporabljanja in ponovčevanja bolnih in sumnih živali, ter sirovin, ki izvirajo od njih, in stvari, katere so se pri teh živalih potrebovale, sosebno,

a) da se živina ne sme dalje gnati in da se v zapor denejo med potjo zbolevshe in kugosumne živali.

b) Da se hlev pod zapor dene. Posledica tega zapora je ta, da živali iz odkazanega jim prostora (hleva, stajališča, dvorišča, pristave, odločenega pašnika itd.) ne smejo oditi in sploh ne v dotiko priti z drugimi živalmi, za katere je tista bolezen nevarna.

Ako je treba, naj se z zaporom hleva vred ukaže odločiti vse stvari, katerih se je bolna živina kakor bodi dotaknila, hlevsko opravo, krmo in klajo, gnoj itd.

c) Da se paša pod zapor dene. S to se prepoveduje ali živino sploh na pašo goniti, ali če je gonjenje na pašo neogibno potrebno, vkup goniti na pašo živino iz različnih hlevov, kakor tudi goniti živino po eni in isti poti ali cesti držeči na pašnike.

d) Da se prepové vkupna poraba vodnjakov, napajališč, kopališč it.

e) Da se prepové, dati psom in malim domačim živalim prosto okoli letati.

f) Da se selišče ali okolica pod zapor dene.

Kadar se selišče (vas, trg it.) pod zapor ali v prepoved dene, ne sme se brez posebnega dovoljenja političnega okrajnega oblastva nobena takih živali, katerih se tista bolezen prijemlje, iz selišča kam drugam odgnati in sploh ne sme biti nikaka dotika med domačo in vnanjo živino tiste vrste, za katero je bolezen nevarna.

Tudi se sme prepovedati izvoz takih stvari, ki utegnejo bolezen drugam zatrositi, kakor so: dlake in kucine, kože, parklji, krma in piča, gnoj itd.

Celo selišče v prepoved djati dopuščeno je samo tedaj, kadar je kužna bolezen takšna, da je z njo združena večja občna nevarnost ter je po več hlevih živina za-njo zbolela.

V večjih seliščih lahko se prepoved utesni na neke ulice in dele ali kose selišča.

Kadar okolnosti tako nanašajo, da ní moči bolnih in sumnih živali imeti v hlevih, sme se namesto seliščne prepovedi preložiti zapor na vse mejnike ali na neke mejnike (ukazati okolični zapor), a promet mora pri tem ostati takisto utesnjen ali omejen, kakor to sicer biva pri zaporu selišča.

Samo z dovoljenjem političnega oblastva sme se katero selišče, ali katera okolica pod zapor ali v prepoved djati, ali kak izimek od tega narediti.

3. Da se prepovedó živinski in konjski semnji, živalske dražbe (licitacije) in razstave v kužnem selišči in v njegovi najbližji okolici ali pa ukaže, da se neke določene vrste živali ne smejo na semenj, dražbo ali razstavo priganjati.

4. Da se osepnice stavijo takim živalim, katerih se kuga prijemlje.

To se sme ukazati samo v slučajih, ki jih le-ta postava imenuje, ter naj se zgodi pod nadzorom uradno služeečega živinskega zdravnika.

5. Da se kužne in sumne živali ubijejo.

To se sme ukazati samo v tistih slučajih, ki so v tej postavi izrekoma povedani, a ní uporabno na take živali, katere bivajo v hlevih bolni živini namenjenih

kake c. in kr. živinozdravne učilnice ali kakega državnemu nadzoru podstoječega višjega učilišča, ter služijo njihovim svrham.

6. Da se mrtva trupla živali, ki so za kako kužno boleznijo poginile ali vsled nje ubite bile, in taki deli od njih, ki lahko kam zatrosijo kužnino, po tem gnoj, stelja, proizvodi ali izdelki in odpadki kužnih in sumnih živali s poti spravijo takó, da ne bode škode odtod.

Držeč se dotičnih zakonitih določil smejo se mrtve živali po termičnem (toplotnem) ali kemijskem potu ali pa tudi s tem odstranjati, da se dovolj globoko zakopljejo.

7. Da se oneškodijo (razkužijo, dezinficirajo) hlevi in staje, kjer je kužna in sumna živina bivala, orodje in priprava in druge stvari, ki so prišle kako v dotiko z njo ali s kužnino od nje izvirajočo, sosebno tudi oblačila takih ljudi, kateri so z bolnimi živalmi prišli v kako dotiko.

Hlevi in staje, in pa orodje, posode in stvari, katerih so se živali kako dotaknile, naj se pod nadzorom in voditeljstvom poslanega na mesto živinskega zdravnika razkužijo.

Ako bi treba bilo, sme ukazati se tudi, da se razkužijo ljudje, kateri so prišli v bližnjo dotiko s kužno živino.

Tanja določila, kako je pod 1 do 7 naštete naredbe v obrano in zator kužnih bolezni uporabljati in izvajati, izdadó se v zvršitvenem ukazu.

§. 21.

Občinsko oblastvo kužnega selišča (načelstvo grajščinsko) daje odgovor za potanko zvrševanje ukazanih krajevnih naredeb in politično okrajno oblastvo naj ga nadzira v tem.

Odgovornost občinskega oblastva.

§. 22.

Ako je v čisto djano, da se je kje kužna bolezen vnela, naj politično okrajno oblastvo le-to neutegoma priobči občinam meječim s kužnim seliščem in najbližjim političnim oblastvom, a v primorskih deželah tudi pomorsko-zdravstvenim oblastvom ter o tem poroči tudi političnemu deželnemu oblastvu.

Le-to oblastvo naj po meri večje ali manje nevarnosti sosednim upravnim okolišem, gledé primorskih dežel tudi pomorskemu oblastvu v Trstu priznani, da se je kuga vnela in kake zaporne naredbe so bile ukrenjene ter ministerstvu notranjih reči naznanilo o tem podá.

Razglaševanje prijemljive bolezni.

§. 23.

Dokler kje traja kaka prijemljiva bolezen pri živini, naj politično okrajno oblastvo v primernih dobah pošilja uradnega živinskega zdravnika v kužno selišče pogledavat.

Obdobja hoja na ogled.

§. 24.

Gospodarjeva reč je preudariti, hoče li bolno živinče dati ozdravljat, ako je sploh dopuščeno, da ga živinski zdravnik leči.

Kjer ta postava določuje, da se morajo bolne živali dati lečiti živinskemu zdravniku, a gospodar to lečenje zanemari ali opustí, naj politično okrajno

Ozdravljanje ali lečenje.

oblastvo bolne živali tedaj po živinskem zdravniku ob gospodarjevem trošku ozdravljati dá, kadar se je vsled tega bati za živino drugih. Ozdravljanje naj nadzira uradno služeči živinski zdravnik.

§. 25.

Živinozdravno-policijske naredbe, ukrenjene v zator kužne živinske bolezni, izgubé svojo moč tedaj, kadar se uradno izreče, da je bolezen ugasnila.

Izrek, da je kuga potihnila ali ugasnila.

To se sme stoprv (še le) tedaj zgoditi, kadar v dotični pristavi ali hiši, oziroma v dotičnem selišči ní več nobene kužne živali, kadar je razkuževanje izvršeno ter potekel določeni čas od dobe, ko je poslednje živinče ozdravelo, ubito bilo ali poginilo (parnilo).

Oddelek IV.

Posebni propisi za posamezne kužne bolezni pri živini.

a) Bolezen na gobci in parkljih pri goveji živini, ovcah, kozah in svinjah.

§. 26.

Kadar se bolezen na gobci in parkljih (tudi volčič, sajevec imenovana) širi po večjem kosu dežele, sme politično deželno oblastvo prepovedati, da se goveja živina, ovce, koze in svinje ali prasiči ne gonijo iz okuženega deželnega predela drugam niti od drugod va-nj, a dopustiti promet s temi živalmi znotraj omenjenega predela ali kosa.

Prepovedano je nekuhano mleko bolnih živali v korist obračati in prodajati.

Sme li dopustiti se pobjoj ali zakolj bolnih živali, da se použije meso, to je zavisno od mnenja živinskega zdravnika.

b) Črtnica ali prisad na slezeni ali vranici (metljaji, *anthrax*) pri kmetijski domači živini.

§. 27.

Živali, za katere na mesto poslani živinski zdravnik izreče, da so bolne za to kugo ali sumne, ne smejo se pobijati v to, da bi se meso použilo in drugi deli trupla kako v korist obrnili.

Prepovedano je posamezne dele, mleko ali druge proizvode (izdelke) od živali za črtnico obolelih ali te kuge sumnih v korist obračati in prodajati.

Samo potrjeni živinski zdravniki smejo se pri takih živalih lotiti kake krvave operacije, ali pa paranja mrtvega trupla.

Mrtvečina take živine, ki je poginila za črtnico ali za to ubita bila, ne sme se odirati (iz kože devati) ter se mora kakor je koli hitro mogoče s poti spraviti takó, da ne bode škode odtod (§. 20, št. 6).

Nesumne živali okužene pristave ali hiše, ki se vidijo zdrave, smejo se samo s privoljenjem in pod nadzorom potrjenega živinskega zdravnika pobiti v ta namen, da bi se meso použilo, in samo v kužnem selišči ali kraji.

c) Plučna kuga goveje živine.

§. 28.

Politično okrajno oblastvo sme na podlogi mnenja uradno služočega živinskega zdravnika in pod primernimi opreznostmi ali pazili dopustiti, da se iz zaprtih hlevov in selišč še popolnem zdrava goveda kam zarad poboja ženó.

Meso pobitih bolnih živinčet sme se samo v kužnem selišči použiti, ako živinski zdravnik tako najde, vendar je treba pluča pobitih bolnih goved, za katero je najdeno da so užitna, in pa mrtva trupla goved, ki so za kužno plučnico poginila in pobitih bolnih neužitnih živinčet s poti spraviti takó, da ne bode škode odtod.

Meso takih goved, ki so vsled suma plučne kuge pobita in po poboju najdena, da so bila zdrava, sme se pod primernimi pazili prevažati v selišča večjega potroška, vendar samo po železnicah in na ladjah.

Kože takih goved, ki so za to boleznijo poginila ali bolna pobita bila, treba je razkužiti.

Kadar se živali, za katere je sum, da imajo plučno kugo, kje zatekó, da se zoper prepoved rabijo, ali zunaj prostorov, ki so jim bili odkazani, ali na mestih, na katera ne smejo stopiti, tedaj sme, — če se je bati, da bi najdena živina kugo dalje raztrosila, — politično okrajno oblastvo, a v posebno nevarnih okolišnih oblastvo tistega selišča ali kraja samo ukazati, da se precej ubije.

d) Smrkavost (črvivost) pri konjih, oslih in mezgih.

§. 29.

Smrkave (črvive) živali je brez odloga ubiti.

Živali, katere so smrkavosti (črvivosti) samo sumne, naj se osebijo (odločijo), v hlevu zaprte imajo in po oblastvu nadzirajo; ozdravljati jih sme samo potrjen živinski zdravnik; ako žival čez šest tednov sumna ostane, tedaj naj gospodar nosi nadaljnje troške nadziranja po oblastvu; ako on tega ne more ali neče, naj še žival ubiti dá.

Take živali, katere so v eni in isti prostoriji s smrkavimi (črvivimi) ali te boleznimi sumnimi živalmi bile ali z njimi sploh prišle takó v dotiko, da so se utegnile s tem okužiti, morajo se dva meseca v posebnih prostorijah pod opazovanjem živinskega zdravnika imeti ter se smejo stoprv (še le) po tem času pripustiti v prost promet, ako se tedaj pokaže, da so popolnem nesumne.

Politično okrajno oblastvo sme pod primernimi pazili dopustiti, da se taka živina, dokler je zdrava, med mejniki selišča uporablja.

Politično okrajno oblastvo sme tudi ubiti dati take živali, na katerih se kažejo znamenja, kakoršna so za sum smrkavosti veljavna:

- a) ako uradno služočí živalski zdravnik na podlogi ovedenih okolišnih in očitnih znamenj izreče, da verjetno imajo to bolezen; ali
- b) kadar so okolišni take, da z drugimi, v tej postavi ukazanimi naredbami ní moči izdatno ubraniti, da ne bi se bolezen dalje razširila.

Ako se zaporu podvržene smrkave (črvive) živali kje zatekó, da se zoper prepoved rabijo, ali če se najdejo zunaj prostorov, ki so jim bili odkazani, ali na

takih mestih, kamer ne smejo zahajati, sme oblastvo tistega selišča ali kraja ukazati, da se precej ubijejo.

Mrtva trupla smrkavih (črvivih) živali, bodi da so poginile ali ubite bile, treba je cela (v kosmati koži) s poti spraviti takó da ne bode škode odtod (§. 20, št. 6).

e) Osepnice ovčje.

§. 30.

Kadar je v čisto djano, da so kje kužne osepnice a ní mogoče bolnih živali odločiti od zdravih in zaprte imeti, ali če se bolezen med kako čredo močnejše razširi, treba je ovcam, kar jih je še zdravih, za silo osepnice staviti.

Kadar pretí nevarnost, da se kužnina utegne zatrositi v sosedne črede, tedaj sme politično okrajno oblastvo zapovedati, da se osepnice stavijo tistim čredam, za katere se je bati, da se jih utegne bolezen prejeti.

Gospodar ovčje črede sme jej v obrano tedaj samó osepnice staviti dati, ko je izprosil dovoljenje političnega okrajnega oblastva.

Z ovcami, katerim so se osepnice stavile, treba je — kar se tiče živino-zdravno-poličijskih naredeb, — takó delati kakor z osepničavimi.

Prepovedano je osepničave ovce s tega namena klati, da bi se meso použilo.

f) Sramna kuga (francozi, pojatnica, *chancre*); opahki mehurčkov po spolovilih plemenih kônj in goved.

§. 31.

Srumnokužni konji ne smejo se pripuščati k plemenitvi (oplodbi).

Kobile, ki imajo to kugo, ne smejo se nikoli več za pleme rabiti, tudi če se zdi, da so ozdravele; za to naj se v oznamenilo taki kobili na levi strani vratú vžgeta pismeni *B. K.*

Žrebeca ali pastuha, o katerem je izkazano, da je okužil kako kobilo, ali pri katerem je določno moči dokazati, da ima to bolezen, ali ki je bil spuščen na bobilo, ki je tist čas uže sramnokužna bila, treba je rezati (skopiti).

Ako sramna kuga širje seza, to naj politično deželno oblastvo, kakor nanese okolnosti, ali vse plemenjenje kobil po deželnih ali zasebnih (privatnih) pastuhih ustavi ali pa ukaže, da mora uradno služeei živinski zdravnik vsakega pastuha ogledati, predno se sme spuščati.

Po okoliših ali okrajih, v katerih je sramna kuga bila, treba je, predno se začne v sledečem letu čas plemenitve, vse plemene konje po živinskem zdravniku pregledati dati, kakšnega so zdravja, ter se smejo k plemenitvi pripustiti samo tisti pastuhi, ki so bili popolnem zdravi najdeni.

§. 32.

Konji in biki, katerim se po spolovilih izpahujejo mehurčki, ne smejo se spuščati, dokler to bolezen imajo.

g) Garje pri konjih in ovcah.

§. 33.

Garjave konje naj živinski zdravnik leči ali ozdravlja.

Močno garjave konje, za katere izreče živinski zdravnik, da jih ni moči ozdraviti, treba je ubiti.

Take konje, ki so z garjavimi bili tako v dotiki, da se jih je vsled tega utegnila bolezen prijeti, treba je štiri tedne imeti pod opazovanjem živinskega zdravnika, ter veljajo zanje utesnili v §. 29, odstavku 3, propisana.

§. 34.

Garjave ali krastave ovce, ako jih gospodar raji ne dá ubiti, naj živinski zdravnik ozdravlja.

h) Vsteklina domačih živali.

§. 35.

Vsakdo ima dolžnost, ako na svoji ali izročeni si živali zapazi znamenja, da je vstekla, ali zarad katerih bi se pri njej tudi samo bati bilo, da vsteče, precej ubiti jo ali tako odločiti, da ne bode nevarnosti za nikogar, in ob enem to potrjenemu živinskemu zdravniku ali oblastvu tistega selišča, a v takih mestih, katera imajo cesarsko policijsko oblastvo, le-temu oblastvu naznaniti.

Živali s takimi znamenji, po katerih je misliti, da utegnejo vsteči, dati je tedaj pod opazovanje živinskega zdravnika, kadar je moči kam popolnem varno spraviti jih ter jih gospodar raji ne ubije.

Živali te vrste, ki prosto okoli letajo ali katerih ni nikamer moči popolnoma varno shraniti, naj se ubijejo.

Brezizimno je pobiti tudi take živali, pri katerih se je vsteklost uže prikazala, takisto tudi vse pse in mačke, ki so prišli v dotiko z vsteklimi živalmi.

Druge domače živali, ki jih je uklala vstekla žival, naj se, ako jih gospodar ne dá raji ubiti, osebijo (odločijo), pod nadzorom imajo in brž pobijejo, čim se na njih prikaže kak sled vstekline.

Ugrizena goveda in konji morajo štiri mesece, ovce, koze in svinje tri mesece po ugrizu ostati odločene in pod nadzorom.

Ako oblastvo kakega selišča dozvé, da se kaka vstekla ali vstekline sumna žival kje klati, naj jo precej dá ubiti ali ujeti ter o njej oblastvom sosednih selišč in političnemu, odnosno policijskemu oblastvu priznanilo pošlje.

Po takih krajih, kodar se vlačijo vstekli ali vstekline sumni psi, ali po katerih je vsteklina razširjena, sme se ukazati, da vsak svojega psa priklene, ali z varnim nagobčnikom opravi ali na vrvcu vodi in da se pobijejo psi, kar se jih klati, in gledé katerih ta ukazila niso izpolnjena.

Da se pokončajo nekatere vrste živali (psi, lisice, volkovi in enakšne), med katerimi se vnema vsteklina, sme politično okrajno oblastvo zapovedati lovljo in pogon.

Prepovedano je vstekle živali klati, njih posamezne dele ali proizvode iz njih kakorkoli bodi rabiti, trošiti ali prodajati.

Mrtva trupla živali, ki so za to bolezen poginila, ali pa vsteklih in stekline sumnih živali, katere so bile zarad te bolezni ubite, ne smejo se iz kože devati ter jih je treba cela (s kosmato kožo) odstraniti tako, da ne bode škode odtod.

Tako mrtvino parati smejo samo potrjeni živinski zdravniki ali, če takih ni, drugi zdravniki.

Oddelek V.

Posebni propisi za semnje klavne živine in javne klavnice.

§. 36.

Zgornja določila te postave uporabljajo se tudi na semnje klavne živine in na javne klavnice, in na klavno živino, kar je bode ondukaj.

Uradna dela, ki so odkazana oblastvu dotičnega selišča, odnosno kugopazni komisiji, opravljati je na takih semnjih klavne živine in javnih klavnicah, ki stojé pod uravnanim živinozdravno-poličijskim nadzorstvom, v prvi vrsti tistim organom, katerim je izročeno neposredstveno živinozdravno-poličijsko nadziranje semnja klavne živine ali klavnice.

Lastnika (gospodarja) bolne in sumne živine klavne ali zastopnika njegovega moči je primorati, da jo precej pod nadzorom uradnega živinskega zdravnika pobije, kadar bolezen ni takšna, da je ni smeti pobiti ali zaklati (§§. 27, 29, 30, 35).

Ako okolnosti takó nanašajo, sme se ukazati, da se pobije tudi vsa druga okužbi podvržena klavna živina, kar je biva v dotičnem razdelku.

Kadar je v čisto djano, da se je kaka kužna bolezen vnela, lahko se dvo-rišča za klavno živino in klavnice ali pobijavnice za ta čas, dokler traja kužna nevarnost, denejo pod zapor ter prepové, za kugo vsprejemljive živali iz njih drugam goniti.

Ostrejšim na zapor merečim naredbam potrebno je odobrenje političnega deželnega oblastva.

Oddelek VI.

Povračilo za živali, s poličijskega ozira ubite.

§. 37.

Za take živali, ki se po ukazu oblastva ubijejo s tega namena, da se v čisto dene, je li imela kužno bolezen — zunaj vstekline — (§. 19), dalje za živali, ki so bile smrkavosti sumne ter za to ubite, a se je našlo, da niso bile smrkave, daje se povračilo iz državne blagajne s tem, da se plača njih občna vrednost.

Slučaji zamene
ali povračila.

§. 38.

To vrednost je po cenitvi ustanoviti, predno se žival ubije.

Cenitvena (ceniteljska) komisija naj sestoji iz treh ceniteljev, namreč iz dveh za to delo posebej zapriseženih mož (dovernikov) in moža, katerega določi poličično oblastvo ali njega poslanec.

Cenitvena
komisija.

Ako so udje ceniteljske komisije v določilo vrednosti enih misli, to naj se po tem odmeri zamena.

Kadar se njih misli razhajajo, tedaj naj se za cenilno vrednost vzame srednje število (sredik) iznosov (zneskov), ki so jih cenitelji izgovorili.

Vrednost tistih delov trupla, s katerimi sme gospodar po ukazflu oblastva sam narejati (razpolagati), odbija se od cenilne vrednosti.

§. 39.

V slučaju §^{ta} 29, odstavek 5, ko je zaradi suma smrkavosti ukazano, živinče ubiti, naj v podlogo prisodbi zamene služi to, kar uradni živinski zdravnik, razparavši truplo, najde ter izreče.

Vendar ima gospodar ubite živali pravico, zahtevati, da se potrjen živinski zdravnik, katerega si sam izbere, k paranju in k zapisovanju najdenja pripusti ter da se tega zdravnika vgovor, ako bi katerega izrekel, v zapisnik o paranju (sek-ciji) vzprejme.

§. 40.

Koliko je po zgornjih določenih komu v zameno plačati, to izrekuje politično deželno oblastvo, pripuščajoč vzklic ali pritožbo na ministerstvo notranjih reči.

§. 41.

Deželskemu zakonodavstvu pridržuje se, zameno za živali, za katere državna blagajna ničesar ne povračuje, dodeljevati iz sredstev posameznih dežel, okrajev ali pa zavarovalnih edinstev ali zvez, ki se ustanové.

Oddelek VII.

Kdo zalaga troške, ki se naberó iz naredeb zoper živalske kuge.

§. 42.

Državno blagajno zadevajo, — kolikor se ne tičejo uradnih del, naloženih občinam (grajščinam), — naslednji troški, namreč:

- a) za pažnjo ali zapor meje proti sosednim državam in deželam ogerske krone, razen priboljšice v stanárini in priprežnini za vožnjo vojaščine, katera je po zdanjih naredbah dodeljena iz deželnih sredstev ali novcev,
- b) za poizvedovanje v to, da se v čisto dene, biva li kje kužna živalska bolezen ali ne,
- c) za državno posredovanje (intervencijo) v času, dokler biva taka bolezen,
- d) za pregledovanje živine, koliko je je po mejnih okoliših, v slučaju, kadar se kuga nevarno širi,
- e) za povračilo, ki se komu dá v zameno za ubito živinče.

Troške za delotvorno zvršitev branilnih in zapornih naredeb, storjenih v vsakem selišči ali kraji, in za izvažanje mrtvečine in odpadkov, za zagrebanje in zagrebališča nosijo občine (grajščine).

Pri živali, ki je smrkavosti sumna.

Prisojanje zamene ali povračila.

Zamena iz dežel-nih sredstev ali po zavarovalnih edinstvih.

Državna blagajna,

občine,

Ako občina (grajščina) nič primernega ne poskrbi gledé zagrebališč, najti je — o trošku občine (grajščine), če je treba s posilno razsvojitvijo — v to pripravno mesto ter ukazati, da se precej začne uporabljati.

Ako se na nekatere občine okoliši ne more najti primerno mesto v zakopavanje mrhovine, dopuščeno je — pod pazili, ki jih politično okrajno oblastvo zapové, — prevažati jo v najbližjo konjedirnico, ali, kjer bi se to ne moglo, na zagrebališče drugod najdeno.

Deželnemu zakonodarstvu se pridržava, dodeliti občinam iz deželnih ali okrajnih sredstev polakšice (polajšila) gledé dolžnosti, katere jim zgornja določila nalagajo.

Ob gospodarjevem (lastnikovem) trošku vrši se nadzor bolnih živali, njih odločba ali osebitev, dotična strežba in lečba, njih ubijanje in razkuževanje.

lastnik,

§. 43.

Troške, kar se jih nateče za nadzor živinskih in konjskih semnje, živalskih dražeb ali licitacij in razstav, plačujejo semnjevalci, odnosno podjetniki.

Za nadzor živinskih semnjevalc. itd.

Oddelek VIII.

Določila o kaznih in globah ter o vzklicih.

§. 44.

Kdor naznanila, katero je po določenih te postave (§§. 15, 16 in 35) podati dolžan, ne podá, kaznuje se za prestop tega določila z zaporom do 2 mesecev ali v novcih (denarjih) do 300 gld.

Gledé kazni.

Istaj kazni podpade sosebnost tudi občinski župan (grajščinski načelnik) ali katerikoli namestnik njegov, če slučajja sumne bolezni, katerega je naznaniti dolžan, ne naznani, ali izdajó živini potne liste ali potrdnico o izviru, — če tudi samo z nemarnosti, — kako neresnico posvedoči (izporiča).

§. 45.

Kdor kaj storí zoper druga ukazila, ki so izdana v obrano in zator kužnih živalskih bolezní, kriv je pregreška, ter naj se, če je delal z nakano, kaznuje z zaporom do leta dni ali v novcih do 1000 gld.

Ako se je vsled tega pregreška kuga živine prijela, tedaj nastopi zapor do treh let ali globa (denarna kazen) do 2000 gld.

V slučajih nemarnosti naj se kriveu prisodi globa do 100 gld. in če je iz nje govega djanja nastala škoda ali kvara, zapor do leta dni ali globa do 1000 gld., a, če je bilo vzrok smrti kakega človeka, zapor od enega meseca do treh let.

§. 46.

Za živali in živalske sirovine (sirove pridelke ali proizvode), s katerimi se je v §. 5 omenjena prepoved vvoza prelomila, naj kazensko oblastvo izreče, da so propadle.

Propad živine in sirovin.

Propad se po predlogu državnega pravdnštva sme izreči, tudi če ni nikake obsodbe ali če se nobena določena oseba ne goni s pravdo.

Ako razsoda o propadu ni moči združiti z obsodbo obdolženca, naj o tem svetovalstvena zbornica sodnega dvora prve stopinje stori poseben sklep, in zoper nje razloko odprta je dotičnikom pritožba na višje deželno sodišče, za katero so določila §^{ta} 114 kazensko-pravdnega reda merodavna. Sklepanje o propadu pristojí sodnemu dvoru, v okoliših katerega so se stvari zatekle, ako ga ni uže kako drugo sodišče prehitelo.

Politično oblastvo naj naredí, kar je potrebno, da se propadu podvržene stvari kam spravijo in vzdržé — ako jih ni v zmyslu danih propisov uničiti, — ter ima pravico, tudi če o propadu še ni nič razsojeno, s privolitvijo državnega pravdnštva na javni dražbi prodati jih, kadar takó javni oziri zahtevajo ali bi njih vzdrževanje napravilo nerazmerno velike troške.

§. 47.

Globe (kazni v novcih) s čistim izkupilom za propadle živali in predmete vred tekó v državno blagajno.

§. 48.

Postopek in sklepanje sodbe pristoji gledé djanj, omenjenih v §. 44 političnemu okrajnemu oblastvu, odnosno pomorsko-zdravstvenemu oblastvu prve stopinje z ozirom na blago po morji dovažano, a gledé kaznjivih djanj, imenovanih v §. 45, sodiščem.

§. 49.

Poleg kazni je v razsodku nalagati obsojencu tudi povračilo škode, a kadar bi bilo neogibno potreba nadaljšnjega izvoda, napotiti je tega, ki zahteva zameno, pred civilna sodišča.

Ako se v kazenski sodbi političnega ali pomorsko-zdravstvenega oblastva komu povračilo škode prireče ali odreče, na voljo je njemu, kdor se s tem izrekom ne zadovolji, z redno pravdo za svoje iskovine pognati se.

§. 50.

Vzklici ali pritožbe zoper ukazila političnih oblastev, ki se izrekó na podlogi te postave ali propisov danih v nje zvršitev, nimajo odložne moči.

Izimek veljá samo tedaj, kadar in kolikor gre za zvršbo kazenskih obsodb, ali kjer je izpolnitev zaukaza, o katerem se vzklic suče, — kakor zvršujoče oblastvo o tem sodi, — moči brez vse nevarnosti odložiti.

Oddelek IX.

Končna določila.

§. 51.

Občne kazenske postave od 27. maja 1852 (Drž. zak. št. 117) §§. 387, 400 do 402, dalje propisi o postopku pri živalskih kugah od 6. decembra 1859, število 32592 izgubé svojo moč tist čas, ko le-ta postava veljati začne.

§. 52.

Ministrom notranjih reči, pravosodja, trgovine in poljedelstva naročena je izvršitev te postave.

Na Dunaji, dne 29. februvarja 1880.

Franc Jožef s. r.

Taaffe s. r.

Stremayr s. r.

Korb s. r.

Falkenhayn s. r.

36.

Ukaz ministerstev za notranje reči, pravosodje, poljedelstvo in trgovino od 12. aprila 1880,

s katerim se izdajó izvršitvena določila k postavi od 29. februvarja 1880 (Drž. zak. št. 35) o odvrčanji in zatiranji kužnih bolezní pri živalih.

V izvršitev postave od 29. februvarja 1880 (Drž. zak. št. 35) o odvrčanji in zatiranji kužnih ali prijemljivih živalskih bolezní ukazuje se takó :

K §^{ta} 1.

Kadar se vname kaka kužna ali nalezljiva živalska bolezen, katera v postavi ní po imenu navedena, naj politična okrajna oblastva, kar se tiče najprvih začasnih naredeb, po naliki ali pripodobnosti uporabljajo določila, v tej postavi in v izvršitvenem ukazu obsežena, ter naj pošljejo deželnemu oblastvu naznanilo o stanji in bistvu bolezní in o storjenih naredbah. Deželno oblastvo pošlje, če je treba, deželnega živinskega zdravnika v kužno selišče ovedovat slučaj, ukaže po večji ali manji nujnosti precej, kar bode nadalje potrebno ter poroči o stvari ministerstvu notranjih reči, ako bi morebiti bilo potreba kakih posebnih mer ali naredeb.

K §^{ta} 2.

(Poslednji odstavek). Kadar se v seliščih, kjer bivajo vojaška krdela, imajoča državne službene konje, ali v njegovi okolici oglasi kužna bolezen med živali, ka-

koršna se prijemlje tudi kônj, naj politično okrajno oblastvo le-to vedeti dá dotičnim krdelnim poveljstvom (komandam) ter priobči naredbe v oziru na živino-zdravstveno policijo storjene.

Enaka priobčila je poslati tudi dotičnim poveljstvom državnih žrebarnic in ravnateljstvom kobilarnic.

K §^{fu} 4.

Potni listi živini, namenjenej za vvoz v katero tistih dežel, ki za-nje veljá ta postava, morajo biti uradno izdani, obsezati število živali, njihovo tanjo naznambo, in kaka posebna znamenja, ako bi jih živinčeta imela, po tem potrdbo, da so živinčeta ob odhodu bila zdrava, in da prihajajo iz kraja, v katerem ali v katerega okolici o času, ko je ta živina odhajala, ní bilo take bolezni, ki bi se te vrste živali prijemala.

Carinsko (colno) oblastvo naj zavrača take živali, katere nimajo v izkaz po propisu izdanih potnih listov, ali katerih število in svojstvo se ne sklada s potnim listom, če se ta nedostatek (ta pomanjkljivost) iz dna ne razjasni.

K §^{fu} 5.

Političnih oblastev dolžnost je, neprestano imevati posebno oko na to, kakega je zdravja živina v meječi vnanji deželi.

Posledica kuge, ki se vname v sosedni deželi, je ta, da nastopijo v §. 5 našete utesnitve prometa po stopnji in razsežaji in po večji ali manji nevarnosti tistim živalim in stvarém nasproti, katere utegnejo, kakor je za trdno bati se, bolezni v deželo zanesti.

Ukazujoč te utesnitve ali omejitve treba je na vidu imeti, da se promet ali trgovina ne ovira v večji meri, nego je po svojstvu bolezni in po vladajočih razmerih sploh opravičeno.

Z ozirom na to je določiti tudi, bode li za sirovine (sirove izdelke in pridelke) in druge stvari potreba potrdnic o izviru in pa, bode li za živali in stvari zahtevati posebnega izkaza, da niso hodile skozi take kraje, v katerih je med živino bila prijemljiva bolezen, za katero ide.

Gledé poslednjič omenjenega izkaza je v dotičnem slučaju primerno paziti na način odprave ali vožnje.

Politično deželno oblastvo in — kolikor gre za pomorski promet, — pomorsko oblastvo v dogovoru s političnim deželnim oblastvom naj razglasí ukazane utesnitve prometa s pristavkom, za katere mejne kose veljajo ter na znanje dá dotičnim finančnim oblastvom in železnocestnim upravam, kakor tudi ministerstvu notranjih reči in ministerstvu za trgovino.

Določujoč vstopališča za vvoz dotičnih živali in stvari ozirati se je sosebo na železnice in poti po vodi.

Na določenem vstopališči naj se za ta čas, dokler ga bode potreba, postavi živinski zdravnik, katerega delo je, pretehtovati izkaze o izviru (potne liste, potrdnice o izviru, če so propisani), živali in sirovin, v čisto devati, če so živali in sirovine v nesumnem stanju ter domenjati se z dotičnim carinskim oblastvom in železnocestno upravo, da se ti poslovi kar je koli mogoče hitro rešijo.

Ako v vstopališča dojdejo živali ali sirovine brez propisanih uradnih svedočeb (izpričeval), ali če so potrdnice nepopolne, ali če se število živali ne sklada s številom zapisanim v potnem listu ter se ne more z uradnim

izkazom dovoljno dotrditi, zakaj jih je več ali manj, ali če se pri ogledovanji in preiskovanji živine obudí kak sum gledé njenega zdravja, ali o njih istovetnosti (o tem, da so prav tiste), naj se vsa vožnja zavrne ter naj živinski zdravnik v takem slučaju dotičnim železnocestnim in carinskim organom na znanje dá, da se živina ne sme dalje odpravljati, in ob enem naj to naznani političnemu okrajnemu oblastvu, pod katero spada vstopališče.

Ako ní nikakega pomišljaja gledé pripuščenja, naj živinski zdravnik na sve-dočbi s pristavkom dne in svojega podpisa potrdi, da je vstop v domačo deželo (v tozemstvo) z živinozdravno-policijskega ozira dopuščen.

Ta potrdba na inostranskem (vnanjem) potnem listu ima za 10 dní, računeč od dne izdatka, veljavnost tozemskega potnega lista živini.

Živinski zdravnik naj tu omenjeno uradno delo v razpreglednosti drží s tem, da si po posebnem navodilu piše zapisnik o njem.

K §^{ta} 6.

V mejnem okoliši, katerega določi deželno oblastvo, mora županstvo (grajšćinsko načelstvo) popisati število živine s kugo ogrožene ter s pomočjo katastra v razpreglednosti (razvidnosti) imeti. Politično okrajno oblastvo naj pravšno pisanje tega katastra prigleduje in v tem naj mu pripomagajo uradno postavljeni živinski zdravniki in žandarstvo. Živinski zdravnik naj pazi, kakega zdravja je živina, katerej je tista bolezen nevarna. Gospodarjem živine je naložiti dolžnost, da naznanijo vselej, kadar koli se popisana živina za kako glavo pomnoží ali umanjša. Naznanilo naj se daje županu (grajšćinskemu načelniku), ali če se političnemu oblastvu vzvidi takó določiti, tistim organom, ki so v §. 15, odstavku 2 v misel vzeti. Za naznanila, da je katero zivinče zbolelo, veljajo določila §§^{fov} 15 in 16.

V Galiciji in Bukovini naj od časa, ko začno svojo službo pregledovalci v §^{ta} 9 postave o goveji kugi omenjeni, samo oni pišejo katastre o številu goveje kuge.

Dokler biva nevarnost, držati se je — kar se tiče živinskih semnjev po mejnih okoliših, — §^{ta} 20, točke 3.

Čim pristanejo uveti za utesnitve prometa, ki jih je ukazati po §§. 5 in 6, naj se ukrene in razglasí preklic ukazíl, izrečenih za čas nevarnosti.

K §^{ta} 7.

Da se odvrtaajo nevarnosti, mogoče odtod, če prihaja živina k živini na eno stajališče, ukazuje se naslednje:

Pastirji ne smejo brez županovega dovoljenja vzprejemati v občinsko čredo nove živine, ki je v kako selišče prignana.

Mesarji so dolžni, klavno živino imeti odločeno od svoje gospodarstvene živine ter ne smejo klavne živine goniti na vkupni pašnik.

Gostilničarji naj imevajo tuje živali, ki se v njih hleve dadó, odločene od svoje živine ter naj vselej poskrbé za to, da se očistijo hlevni prostori, na katerih je bila tuja živina, in pa posodje in orodje, ki se je pri njej rabilo.

K §^{ta} 8.

Potne liste naj praviloma izdaje županstvo (grajšćinsko načelstvo) tistega selišča, od koder živina prihaja.

Politično deželno oblastvo lahko določí, ali se sme in pod katerimi utesnili se sme v razsežnih občinah izdajanje živinskih potnih listov prepustčati organom, imenovanim v §. 15, odstavku 2.

V mejnem okoliši Galicije in Bukovine, o katerem govori §. 9 postave o goveji kugi, naj pregledovalci izdajó potne liste goveji živini.

Predno se izdá živini potni list, mora veščak (zveden človek) ogledati jo.

Priloga I.

Organi, kateri izdajó živini potne liste, dobivajo v to potrebne tiskalice od političnega deželnega oblastva. Deželno oblastvo naj te tiskalice tiskati daje v obliki sešitkov vzporednikov, po priloženem obrazci I. ter izročá županstvom (grajščinskim načelestvom) za povračilo troškov, kolikor jih je res za to bilo, a pregledovalcem zastonj.

Potne liste živini je beležiti s številkami zapored idočimi, obrazce, ki v knjigi vzporednici stojé vzporedno (eden poleg drugega), izpolniti je soglasno; obrazec na levo naj ostaja v sešitku, obrazec na desno treba je izrezati v črti vijugavici, ki se vleče prek osnutkasto prečrtanih (šrafiranih) besed „Potni list živini“, ter s priudarjenim pečatom občine, odnosno živinskega pregledovalca izročiti dotičniku (stranki).

Sešitke živinskih potnih listov naj tisti, katerih delo je izdajati jih, dobro hranijo ter bodo odgovorni za vsako zlo rabo in vsako nemarnost v ravnanji s temi sešitki.

Izporabljene vzporednike je leto dní po poslednjem vpisu hraniti pri županstvu (grajščinskem načelstvu), oziroma pri živinskem pregledovalci.

Živinski potni listi veljajo za 10 dni, računeč od dne koso izdani. Za potrebno podaljšbo je prositi pri onih organih, kateri imajo pravico izdajati živinske potne liste v ozemlji, kjer bivajo živali.

Priloga II.

Podaljšbe (prodolžbe) veljavnosti je na potnem listu samem poočítiti ter jih morajo organi, kateri mu smejo veljavnost podaljšati, imevati v razpregledu s pomočjo posebnega zapisnika s številkami zapored tekočimi.

Podaljšati sme se potni list samo, če je zdravje živinčet zadovoljujoče, in samo na 10 dní.

Ako bi se med vožnjo ali gonjo od živine kaj odprodalo ali sploh število živali premenilo, naj to županstvo, oziroma organi županstvo v poslih krajevne policije nameščujoči tistega selišča, kjer se je ta premena zgodila, na potnem listu pripomnijo ter omenijo povod, s katerega se je zgodila.

Za posamezna odprodana živinčeta, ki se kam dalje ženó, treba je posebne potne liste izdati.

Kadar se kam vožena ali gnana čreda, kateri v izkaz služi en potni list, razdelí na več razdelov, odvzeti je stari potni list ter vsakemu razdelu izdati po en poseben potni list.

V obojem slučaji se je v novem potnem listu odnašati (vzklicavati) na stari list ter navesti mu številko, kraj in dan izdatbe.

Kadar se na potnem listu najde kak nedostatek, ali kaka neresnica, a sosebnó, kadar se ne sklada s številom glav in znamenji živine, ne smejo se taka živinčeta pripustčati na živinske semnje, razstave in v odpravo po železnicah in na ladjah parnicah. Kjer se zatekó taka živinčeta, treba jih je ob lastnikovem

trošku podvreči ogledu živinskega zdravnika, in samo tedaj, če se najde, da so zdrava in gledé kraja, odkoder prihajajo, nesumna, naj se dovoli nadaljnji neoviran promet ter izdá jim nov potni list, na katerem naj se pripomni, kaj se je z njimi zgodilo. V nasprotnem slučaju storiti je kar bode okolnostim primerno.

K §^{ta} 9.

Vešč nadzor naj se na vseh večjih živinskih semnjih, kjer je koli mogoče, po živinskih zdravnikih opravlja.

Politična oblastva naj imajo v razpregledu naredbe, kakoršne bivajo gledé razpostavljanja živine po semnjiščih, in če kje zapazijo kako nedostatnost ali pomanjkljivost, naj ukažejo, kakor se jim vzvidi primerno.

K §^{ta} 10.

Točka 1. Nakladne in odkladne postaje za vožnjo prežvekovalk po železnicah naj določa politično deželno oblastvo, dovprašavši glavno nadzorstvo avstrijskih železnic. To oblastvo postavlja tudi organe, katerih delo bode živinčeta ogledovati.

Vzprejetje posameznih živinčet, katerim v izkaz služijo potni listi pravo-redno izdani, da se dalje odpravijo, in odkladanje takih živinčet ní navezano na neke določene postaje.

Živina se sme od nakladnih in odkladnih postaj samo tedaj dalje odpravljati, kadar ní nikakeršnega pomišljaja gledé potnega lista in gledé zdravja živinčet.

Kadar je takó, naj postavljeni veščak zapiše zarad nadaljnje odprave na potni list opomnjo „najdena nesumna“ ter pristavi številko oglednega zapisnika, dan in podpis veščaka.

Ogledni zapisnik je pisati po navodilu za to izdanem.

Politično deželno oblastvo določa oglednine (ogledne pristojbe) tekoče v državno blagajno, a plačuje jih pred ogledom pošiljavec, odnosno spremljavec živine.

S pripravnimi naredbami je poskrbeti za to, da se vožena živina na nakladališčih in odkladališčih med ogledovanjem veščakovim in o prenakladanji ako bi kje je potrebno bilo, ter na postajah ne sestane in ne pomeša z drugo živino istega rodu ali plemena.

Ako se primeri, da izmed prežvekovalk voženih po železnici katera zbolí ali pogine ter ní brez dvoumja gotovo, da se je to zgodilo vsled kakega vnanjega učinka na živinče, treba je to po telegrafu priznani tisti železnocestni postaji, ki lahko po najkrajšem potu doseže posredstvo katerega političnega okrajnega oblastva, da se ona za to posredstvo (intervencijo) potegne.

Politično okrajno oblastvo naj precej napoti, kar je potreba, da veščak stvar preišče, ter bode zavisno od njegovega najdenja, je li nadaljnjo odpravo živine do namenišča (kraja namembe) po vsem ali po nekem delu ustaviti in kaj je sploh z živinozdravno-policijskih ozirov storiti.

Ako se najde, da je smeti vso voženo živino ali nekaj te živine dalje odpraviti, naj se oblastvu namenišča po telegrafu na znanje dá ta prigodek in izrečeno

najdenje ali mnenje veščaka, da se vzmore primernih živinozdravno-policijskih naredeb poprijeti.

Nalično je v takih slučajih delati, kadar se prežvekovalke vozijo na ladjah. Pristojbine v odstavku 6 omenjene določa pomorsko oblastvo za pomorski promet.

Nadaljšnja pazila z ozirom na govejo kugo obsežena so v postavi o goveji kugi in zvršitvenem propisu k tej postavi.

K §^{tu} 11.

Preiskujoči živinski zdravnik, če na čredi kam gnani ne najde prijemljive bolezni, naj zapiše na potni list opomnjo „najdena nesumna“ ter pristavi dan in svoj podpis.

V nasprotnem slučaju naj po §. 16 postave podá naznanilo, na podlogi kate-rega organi v to zvani naredé, kar bode dalje treba, in kadar se spotika odpravi, pripomnijo to na potnem listu.

Politična oblastva, župani (grajščinski načelniki) in žandarji naj čujejo nad tem, da gonjači čred izpolnjujejo dolžnost, ki jo imajo po §. 11, odstavku 1, da-jati namreč gnano čredo od 5 do 5 dni po živinskem zdravniku ogledat.

V takih seliščih, kodar prehaja gnana tuja živina, naj županstvo poskrbí pri-merno da se ubrani vsako mešanje domače živine s tujimi čredami.

K §^{tu} 12.

Določila tega paragrafa ne dotikajo se z ozirom na ogledovanje živine in mesa veljajočih, dalje idočih ukazil, ki so se z zdravstveno-policijskih ozirov izdala.

K §^{tu} 14.

Nabirači živalskih odpadkov ne smejo stopiti v noben hlev.

Konjedirci smejo se samo tedaj pripuščati v kak hlev, kadar je to vsled nji-hovega posla potrebno.

V časih, kadar se je kake kuge bati, naj politično okrajno oblastvo tudi druge, katerih delo je tako, da imajo opraviti s tujo živino, kakor so: živinski trgovci, mesarji itd., podvrže primernim pazilom zastran tega, kar se tiče hoje v pohištva in v hleve.

Nadaljšnja ukazila na to stran obsežena so v zvršitvenih določilih k od-delku IV te postave.

K §^{tu} 15.

V tem paragrafu omenjeni pouk o znamenjih, katera vzbujajo sum kake izmed živalskih bolezni, imenovanih v §. 1, obsežen je v prilogi III.

Priloga III.

K §^{tu} 18.

Kako je polagati pred politično oblastvo podatek ali posledek uradnih del kugopazne komisije, oziroma uradnega živinskega zdravnika, uravnuje se s po-sebnim navodilom.

K §^{tu} 19.

V okolnostih, kjer je treba hitrega postopka ter bi ne bilo mogoče v primerno kratkem času porazumeti se s političnim okrajnim oblastvom, sme to oblastvo po izimku naprej pooblastiti kugopazno komisijo, da kako sumno živinče ubiti dá.

K §^{tu} 20.

K točki 1. Ako bivajo v enem in istem prostoru (hlevu, stajališči, pašniku) bolne in zdrave okužne živali, naj se, če razmeri dopuščajo, takó odločijo ene od drugih, da se bodi bolne bodi zdrave živali odpravijo iz tega prostora, ter naj se ene in druge držé odločene od drugih tej bolezní podvrženih živali in oboje imajo posebno strežbo.

K točki 2, b). Z zaporom hleva združena je, dokler traja prijemljiva ali kužna bolezen, tudi prepoved, v zaprt prostor dajati kaj nove okužbi podvržene živine.

Pristave ali pohišta, katerih hlevi so pod zaporom, treba je poočititi s postavljenimi tablami, na katerih stojí zapisana bolezen, ali s kakim drugim primernim oznamenílom.

K točki 2, c). Ako je hoja na pašo neogibna za čredo, med katero se je oglasila kaka kužna bolezen, naj kugopazna komisija taki živini določi in omeji posebne pripravne pašnike, ter najde in ustanovi poti, po katerih se živina sme na pašo goniti. Ti pašniki naj se kot taki poočitijo in pod nadzor denejo.

K točki 2, f). Selišča (vasi, trgi it.), ki se denejo pod zapor, naj se poočitijo ali oznamenijo z svarilnicami, postavljenimi na vhajališčih in izhajališčih, na katerih je zapisano ime živinske bolezní. Kadar se zaprè samo neki del selišča ali kadar se zapró samo katere ulice, naj se tudi le na teh delih zapor poočiti.

Kadar se ukrene okolični zapor, treba je na pripravnih mestih ob občinskih mejah postaviti table svarilnice s primernim napisom.

Prepovedati je, da tuje okužbi podvržene živali ne vstopajo prek okoličnih mej. Poti naj se kolikor je moči proti vnanjemu prometu zapró; kjer je treba, naj se postavijo straže, da na-nje pazijo.

K točki 4. Kadar se stavijo osepnice kakoršne koli, poprijemati se je v obrano istih naredeb, kakor pri bolezní, ki se sama o sebi porođí, in politično okrajno oblastvo naj jih prigleduje.

K točki 5. Ubijanje kužnih in sumnih živali naj se vrši pod nadzorom.

K točki 6. Mrtva trupla živinčet, ki so imela kužno bolezen naj se po termičnem ali kemijskem potu ali pa s tem po neškodljivem odstranijo (s poti spravijo), da se dovolj globoko zagrebejo.

Mrtva trupla, katera je zarad nekvarljive odprave treba kam dalje voziti, naj se popred polijejo z gosto vapnenico (vapnenim močnikom) ali s karbolno raztopino ter med vožnjo pokrita imajo. Vozove ali kola, na katerih so bila vožena, treba je razkužiti.

Termično sme se mrtvečina odstranjati ali v to napravljenih, po oblastvu odobrenih obrtovalnicah ali pa takó, da se na kose razdeljena in obilno s kame-nim oljem ali degtom (katranom) polita mrhovina na ognji od drv zogljeni. Ter-

mična odprava priporoča se seosebno pri mrtvečini živine, ki je imela prisad na slezeni, ter naj se ukazuje tam, kjer ni pripravnih zagrebališč. Paziti se je pri tem dobro ognja ali požara.

Po kemijsko sme se mrtvečina od živali, ki so imele kužno ali prijemljivo bolezen, podelavati samo v narejenih za to, po oblastvu odobrenih obrtovališčih, ki podstojé stalnemu večjemu nadzoru in prigledu.

Pri kemijskem podelovanji takih mrtvih trupel in delov trupla mora se tako postopati, da se za gotovo kužnina ter živalske in rastlinske zajedavke uničijo in zatarejo ali pokončajo, in pa, da se pri tem postopku onemogoči vsaka poraba delov živalskega trupla in izdelkov ali proizvodov odtod dobljenih za hrano ali živež.

Zagrebališča (§. 42) določati je, po tanko držeč se zdravstveno-policijskih ozirov.

Jame za zagrebanje mrhovine naj se izkopljejo tako globoko, da bodo mrhovino va-nje vrženo še 2 metra visoka plast prsti ali zemlje pokrivala.

Kosti se iz takih jam smejo izgrebati samo, če politično okrajno oblastvo dovoli. To dovoljenje ne sme se dati predno izteče 8 let od časa, ko je bila mrhovina zakopana, in daje naj se sploh samo tedaj, kadar so mehko (mečine, mehki deli) popolnem iztrohnele, ter je zagotovljeno, da se kosti na ravnost podelajo.

Takisto naj tudi politično okrajno oblastvo samo po iztečaju take dobe, v kateri je mrhovina popolnem iztrohnela, dopušča take jame vnovič rabiti za zakopavanje mrhovin.

V drugem napotuje se — z ozirom na uporabo naredeb, naštetih v §. 20, pri posameznih živinskih boleznih — na oddelek IV te postave in na zvršitvena določila k njej.

K točki 7. V tistih slučajih, za katere se po določilih te postave ukazuje razkužba, treba je uporabljati naslednja sredstva.

1. Alkalijski lugi. Narejajo naj se iz pepelike ali sode, raztapljaje te tvarine v 12—15-kratni množini krova (vroče vode) in primešujoč jima onoliko teže svežega žganega vapna, razpadlega vsled polivanja z vodo, kolikoršno imata sami.

Po svojstvu stvari, katere je razkužiti, uporablja se ta zmes takšna, kakršna je, ali po potem ko se ubistri, odlivši čisto raztopino od usedline ali mota na dnu in sicer takó, da se dolije primerna množina vode ali pa ne dolije.

S primesjo vode ne sme se izdatna moč pepelike ali sode znižati pod 2 odstotka.

Predmeti, kateri brez skaze ne znašajo takega luga, obdelujejo se bolje z raztopino pepela od drv.

V močnejšimi alkalijskimi lugi razkužujejo se najprimerneje leseni predmeti, kamni tlaki ali dlažbe, zidovje.

Slabeji lugi rabijo se lahko v rakužbo lanenih in bombaževih (pavolnatih) tkanin.

Usnje in živinska dlaka ali volna znaša samo prav slabe luge.

2. Jedko v apno dá se, večkrat polivano z vodo, premeniti v sipko suh prašek (štupo), ki je posebno dober za posipanje mrhovine. Če se, prilivaje mu

več vode, zmesi v močnik, služi za prebeljevanje sten, za razmakanje in trebljenje podov, za polivanje gnoja, gnojnic itd.

Kože in živalski odpadki razkužujejo se s tem, da se vložé v vapnen močnik, ki se nareja iz 1 dela jedkega vapna in 60—100 delov vode.

3. Solitar in kuhinjska sol služita vsako za se ali skupaj za ohrano ali vzdržbo svežih (frišnih) živalskih sirovin a v vodeni raztopini za razkuževanje kož, črev, parkljev, rôg it.

4. Klorovo (belilno) vapno služi v razvijanje klorovih parov (soparov) bodi samo ali pa— če ima klor hitreje in jačje razvijati se — s primesjo kislin, najboljše, solne kisline.

Z desetkratno množino vode zmešeno v močnik prilega se klorovo vapno kot dobro razkužilo podom, lesenim in zidanim stenam, ki se z njim prebelijo. V dvajsetkratnem izredčeni lahko se rabi za namazovanje usnja, za razkuževanje živalskih sirovin. Ako klorovo vapno dalj časa deluje (učinkuje) na usnje in živalske tvarine sploh, postajajo one vsled tega neporabne. Treba je torej kmalu z vodo dobro izplakniti jih ter usnje posušiti in z zmesjo iz karbolnega olja (sirove karbolne kisline) in masti ali tolšče namazati in vmeti.

Klorovo vapno izpreminja, ko se dalj časa hrani, svojo sestavo, gubi klor ter postaja polagama neizdatno, ob enem vleče na se vlago, s katero mu se razkroj še pospešuje. Kot razkužilo rabiti je torej samo suho klorovo vapno, ki močno po kloru diši.

5. Manganovoprekisli kali ali natron (mineralni kameleon) v raztopini od kakih 5 odstotkov služi za razkuževanje orodja (instrumentov), rok in nagih telesnih delov.

6. Železni vitriolj (železna galica), ostaline alunovih (galunovih) raztopin, ostaline od narejanja klora morejo se rabiti za polivanje in razkuževanje gnoja.

Iz železne galice delajo se 2—5 odstotne raztopine.

7. Karbolna kislina (sirovo krejzotovo olje, karbolno olje) dobra je v 5—10 odstotni raztopini za razkuževanje od največ stvari ter se je bode samo za to, ker se od nje prijemlje stvari dolgo trpeč duh, ogibati ondi, kjer biva klavna živina, ker se tudi meso od te živine navzame duha karbolne kisline. Za namazovanje stvari rabi se bodi sama za se bodi s primesjo vapna ali olja.

Ker raztopine karbolne kisline stvarjem ne delajo kvare ali izkaze, marveč se dádo malo ne vse s karbolno kislino na ravnost ohraniti gnjilobe, plesnobe in žužkov, prilega se ona kot najsplošnejše razkužilo.

V mnogih slučajih lahko se namesto nje rabi deget ali katran iz kamenega ogljija ali iz ogljija od drv.

8. Plini (gazi) in pari rudninskih ali mineralnih kislin dobri so zlasti za razkuževanje prostorov, v katerih je zrak ali vzduh, in pa kužnino prijemajočih stvari, oblačil, las in dlak, volne it.

Rabijo se:

- a) Klorov plin. Razvija se bodi iz klorovega vapna, ki se zmeša s kako kislino, bodi iz zmesi kuhinjske soli (3 delov), v prah sephanega manganovca (1 dela) in vitrioljevega ali hudega olja (2 delov), katero se je poprej z enoliko množino vode izredčilo. Namesto te zmesi lahko se v isto svrho uporabi zmes iz debelo sephanega manganovca in solne kisline.

V enem in drugem slučaju mora se posoda, v kateri je ta zmes, ogreti s tem, da se postavi v toplo vodo, ali še bolje z rahlo (neprevroč) žarjavico, ker se o navadni toplini iz manganoveca le malo klorovega plina nareja.

b) Žeplena sokislina razvija se s tem, da se zažgé žeplo ali prtena krpa (eunjia) vtaknena v raztopljeno žeplo ali žeplenke. Razkužilna moč te kisline kaže se bolje na volhkkih tvarinah nego na prav suhih.

c) Solitarni pari (Smithovo kadilo) narejajo se s tem, da se segreje zmes iz enakih delov solitarja in vitrioljevega (hudega) olja.

Prostori, v katerih se taka kadila rabijo v razkuževanje, morajo biti popolnem zaprta ta čas, ko se prekaajo.

Razviti plinovi morajo najmanj 12 ur delovati na rečene prostore. Med kajenjem morajo ljudje in živali iz takega prostora oditi; ko se kajenje konča, treba je odpreti okna in duri ter prostor najmanj 12 ur prevetrovati, predno sme v ta prostor kak človek ali kaka žival stopiti.

Kajenje s klorom potrebuje posebnega pazila.

Vse tako prekaevanje sme se samo pod nadzorom veččega človeka napraviti in dovršiti.

9. Večja ali višja toplina. Z vročino samo pod 100° razdeva ali pokončuje se izvestno (za trdno) le malo katera kužnina, ako ob enem ne pripomaga voda ali katero drugo razkužilo. Nasproti jemlje vodeni sopar, če ima 100° vročine, sam za se v najkrajšem času, ako se ob enem uporablja karbolna kislina, moč vsem kužninam.

Žarjavični ali železo beleči peklini ne ubrani se nobena kužnina, zarad česar se take reči, ki ognjeni plamen ali žarjavično pekline znašajo, s tem najhitreje razkužujejo.

10. Atmosforni zrak ali vzduh kot razkužilo ima moč toliko samo, kolikor kužnine razdeljuje takó, da v majhni množini, kakor so razširjene po ozračji (vzdušji), organizmu več ne morejo biti nevarne.

Kaj takega se doseže v okuženih prostorih z jakim propuhom in hitrim obnavljanjem zraka in s tem se razkužba z drugimi sredstvi začeta bitno podpira.

11. Trajna razkužba dá se doseči samo tedaj, kadar se združi z najtanjo in najpopolnejšo osnažbo. Osnažiti ali očistiti je stvar praviloma treba poprej, nego se začne pravo razkuževanje, ako se to ne doseže s takimi sredstvi, katera jo ob enem razkužujejo, kakor — lugi, miko (žajfa) z uporabo karbolne raztopine namesto vode, vapneno mleko it.

Izbiraje razkužila, s katerimi se hoče kužnina zamoriti, ozirati se je na svojstvo in odpornost kužnine in pa na kakovost stvari, katere potrebujejo razkužbe, in držati tega načela, da je treba kužnino za vselej onemočiti ali uničiti, a stvari, katere se drži, ne kvariti več nego je v dosego tega namena potrebno.

Pri kužninah jako odpornih bode po svojstvu stvari in po stopinji njihove okuženosti po več razkužil sostavno uporabljati in to v koncentrirani formi.

Gledé razkuževanja okuženih hlevov in stvari, kar jih je v njih, držati se je naslednjega.

V takih kužnih hlevih, v katerih je še kaj bolne živine, skrbeti je, da se dovoljno prevetrujejo, da se večkrat poizkida gnoj in tla ali pod in pa gnojnični žlebovi očiščajo, namreč da se z vodo izplakujejo in da se vliva izredčena sirova karbolna kislina ali raztopina železnega vitrijolja (točka 6) itd. Koristno je razvijati kaj malega klorovih plinov v takih slučajih, kadar se v zraku po hlevu začutijo smrdljive izpare od bolnih živinčet.

Izpraznjeni kužni hlevi naj se razkužujejo takó le.

Najpred je gnoj in steljo iz njih izpraviti, na njive izvoziti in podorati ali pa spaliti. Za izvažanje in podoravanje ne smejo se vpregati taka živinčeta, katera so podvržena tisti bolezni; če z voza kaj gnoja na tla pade, treba ga z onesnaženo po njem najvišjo lego ali plastjo zemlje vred zopet pobrati.

Ko je gnoj odpravljen, naj se hlevu tla čisto pometó, in stene očedijo in ometó.

Prava razkužba naj se začne s podom ali tlom. Trden tlak poda, ki vode ne propušča (cementni tlak, v cement vložene žgane kepe it.) izprati je za tega delj z vročim lugom in po tem namazati z vapnenim mlekom. Takisto je delati tudi z navadnim dobrim, gostim kamenim tlakom. Slab tlak in lesen uže poškodovan pod, ki torej mokroto propušča, treba je izpometati in odstranivši, kar je premočene zemlje, nov narediti. Kamenje, kar bi ga bilo še za rabo, in pa zdravo lesovje podov sme se zopet uporabiti, ali popred se mora očistiti in izpirati z vapnenim mlekom ali namazovati s sirovo karbolno kislino. Kjer ní tlaka ali dlažbe, morajo se tla najmanj 20 centimetrov globoko odkopati in z novo zemljo nadomestiti.

Zidane stene v hlevih treba je ostrgati in po tem z vapnenim mlekom pobeliti.

Kjer so stene iz ilovice, naj se, ako je treba, ena plast odreže, z novo nadomesti in po tem pobeli.

Lesene stene in zaboji iz desák naj se omijejo z vročim lugom in na to pobelijo s klorovovapnenim mlekom ali zmesjo iz karbolnega olja in vapna.

Stene z oljem namazane treba je dobro z gorko vodo omiti, kar je poškovanih, če se raje ne nadomestijo z novimi, omiti in z karbolno raztopino namazati.

S stropi, bruni, stebri, pregradami, durmi, okvirji ali romi od oken, drogi itd. po hlevih delati je z ozirom na njih tvarino kakor s stenami. Lesene priprave, kakor jasli, gare ali lojtre, vedra itd. treba je, če so brez cene ali uže poškodovane, sežgati, sicer pa z vročim lugom očistiti in otreti, po tem izmiti in naposled še s kakim tekočim razkužilom namazati.

Železno ogrodje treba je izžariti ali razbeliti, ali — če je pritrjeno (kakor gare, jasli), očistiti s kropom ter namazati z zmesjo iz 1 dela sirove karbolne kisline na 4 ali 6 delov lanenega olja.

Usnjevino (povodce ali oglavnike, vrvee, opravo itd.) je odrgniti ali otreti s slabim mrzlim lugom ali pa z vročo milnico (žajfnico), po tem omiti z vodo in predno se popolnem posuši, dobro namazati s kako mastjo.

Poškodovane blaznice konjske oprave in sedel je odpraviti in sežgati.

Vozovi, porabljeni za izvažanje gnoja, zemlje iz hleva, mrhovine, naj se razkužijo tako, kakor hlevno orodje in posodje.

Piča ali klaja in slama, ki se je hranila nad negostim stropom hlevnim, če ni moči dovoljno prevetrovati jo, sme se poklasti samo med neokužno živino.

Končuje se razkuževanje hleva, če je potrebno, s prekajanjem, po katerem se mora hlev še izdatno prevetrovati.

Kodar so stene hleva spletene iz protja ali šib in ne ometane z ilovico ali malto (mortom), naj se podró in spalijo.

Zgornja določila za razkuževanje hlevov in stvari, katere so v njih, naj se uporabljajo tudi na podobne zaprte prostorije, v katere se dadó kužne živali.

Pašniki, na katere je hodila kužna živina, smejo se za drugo živino stoprv (še le) po tem vnovič rabiti, ko je z njih poizpravljeno vse blato, — s katerim je delati kakor z gnojem iz kužnih hlevov, — in ko so bili najmanj 4 tedne po odpravi bolnih živinčet izpostavljeni atmosferskim vplivom.

V koliko se je pri nekaterih kužnih živalskih boleznih držati posebnih ukazil gledé razkuževanja, določeno je v zvršitvenem zapisu k oddelku IV.

K §^m 25.

Da je kužna (prijemljiva) bolezen nehala, to naj politično okrajno oblastvo naznani vsem tistim občinam in oblastvom, katerim je bila nje začetek priobčila (§. 22 postave).

K §^m 26.

a) Bolezen na gobci in parkljih pri goveji živini, ovcah, kozah in svinjah.

1. Ako je v kakem selišči uradno poistinjena bolezen na gobci in parkljih, naj občinsko oblastvo na prejeta naznanilo, da se je bolezen kje vnovič oglasila v hlevu, kjer je doslej ní bilo, ukaže propisane zaporne naredbe ter ní k temu potreba posebnega ovedovanja po uradnem živinskem zdravniku.

2. Kužne in sumne živali je treba odločiti in v zaprtem hlevu imeti.

Da se iz okuženih hlev kako živinče kam odžene, to se sme izimno dopustiti samo tedaj, če se ima precej zaklati ter je moči gnati ga pod primernimi pazili, da se kužnina drugam ne zavleče.

3. Prepové naj se, živino, ki jo pod zaporom, goniti na pašo, če pašnik tako leží, da se ne more poražiti brez nevarnosti zanesenja kužnine.

4. Ako se bolezen prikaže pri živini, ki biva stanovitno na paši, treba je kos pašnika opredeliti in zapreti, da se ne more z njega odgnati nobeno paseno živinče, niti na-nj prignati nobena prežvekovalka ali svinja in da tudi ljudem, ki nimajo tam nikakega posla, ne bode moči na-nj iti. Zaprti kos pašnika naj se opravi s svarilnimi znamenji.

5. Dokler traja ta bolezen, bodi prepovedano gnoj iz kužnega pohištva voziti po takih potih, kodar hodijo prežvekovalke in svinje ali prasiči, ako ní moči z drugimi naredbami odstraniti nevarnost zanesenja bolezní.

6. Piča, ki se hrani v kužnem hlevu, ne sme se iz kužnega pohištva drugam odnesti.

7. Tujim ljudem, seosebno živinskim trgovcem in mesarjem ne sme se dopuščati, da bi stopili v kužne hleve. Taki ljudje, ki so imeli kako delo v kužnem hlevu ali pri bolnih živalih, ne smejo od kužnega pohištva nikamer oditi, dokler si ne očistijo nagih telesnih delov, obutala in oblačila.

8. Kugopazna komisija naj opozoruje ljudi na to, da je sirovo nekuhano mleko kužnih živali zdravju škodljivo, ter opominja, ne zaužiti ga. Prepovedano je tako nekuhano mleko v korist obračati in prodajati (§. 26 postave).

9. Od bolnih živali, katere so z dovoljenjem zaklane, da jim se meso použije, treba je vsekakor odstraniti in pokončati tiste dele, ki so po bolezni izpremenjeni.

10. Ako se ta bolezen v katerem selišči občno razširi, naj se prepovedó živinski semnji — zunaj konjskih semnjev — v kužnem selišči in, če je potrebno, tudi v sosednih seliščih. V tem slučaju naj se ob mejah in na glavnih cestah okuženih selišč postavijo svarilnice z napisom: „Bolezen na gobci in parkljih“ ter se sme kužno selišče in okolica med njegovimi mejniki zapreti, da je prepovedano skozi goniti prežvekovalke in prasiče in tudi zdravo živino iz kugočistih hlevov odpravljati v druga selišča (druge kraje). Vendar to poslednje naj se ne brani, kadar se izkaže, da je živina namenjena, biti precej zaklana ali pobita.

V večjih seliščih sme se zapor pritesniti na posamezne dele ali ulice selišča [§. 20 f) postave].

11. Kadar se uporabi §. 26, odstavek 1, treba je dotični kos dežele po tanko oznameniti in občno razglasiti.

Politično deželno oblastvo naj poskrbí, da dopuščeni promet po okuženem kosu ali predelu ne dá povoda zatrosu bolezni v selišča ali pohištva, kjer je poprej ni bilo.

12. Ako se za trdno najde ta bolezen med živino, katera se kam žene, naj občinsko oblastvo prepové, dalje goniti jo, ter zapové, djati jo pod zapor.

13. Kože, ki izvirajo od bolnih živali, treba je razkužiti. Hlevi in druge prostorije, v katerih so bile take živali, in orodje in posodje, ki so ga rabile, morajo se temeljito očistiti.

14. V posameznih kužnih seliščih naj se izreka, da je bolezen minila, kadar ni več bolnih živali in v štirinajstih dneh od časa, ko je poslednja žival ozdravela ali poginila, ni več nobena zbolela ter je propisano čiščenje okuženih hlevov, staj in priprav zvršeno.

15. V slučaju §^{ta} 26, odstavka 1 naj se razglašeni kužni kos dežele stesnuje po meri, kakor bolezen poneha. Selišča znotraj tega kosa ali predela deželnega, ki se izrekó za kuge čista, sme politično deželno oblastvo, dokler bode potreba, podvreči primernim pazilom.

Kadar prestanejo uveti naredbe, omenjene v §. 26, odstavku 1, naj se prekliče naredba sama.

K §^{ta} 27.

b) Črtnica ali prisad na vranici (metljaji) pri kmetijski domači živini.

1. Ko je bolezen uradno poistinjena ali v čisto djana, naj občinsko oblastvo, kakor se kje vnovič oglasi, po selišči napravi propisane živinozdravno-policijske naredbe ter k temu ni potreba posebnega ovedovanja po uradnem živinskem zdravniku.

2. Živali, ki imajo vranični prisad, treba je od zdravih odločiti, ter okužene hleve in staje zapreti. Pristop v take hleve in staje je zabraniti katere koli vrste živalim in ljudem, kateri tam nimajo posla.

3. Ako se vranični prisad prikaže med živino, katera biva stalno na paši, treba je bolne živali odločiti in pasišče pod zapor djati.

4. Ako se vranični prisad v kakem selišči kužno širi, sme se ukazati zapor selišča ali nekih njegovih delov.

5. Za bolna živinčeta je postaviti posebne strežnike, ki ne smejo priti v dotiko z zdravo živino, ter uporabljati posebne posode za krmo in napoj in posebno opravo. Tako orodje in posodje ne sme več se drugod rabiti, dokler se ne razkuži, in razkuževanje je opraviti v samem hlevu ali pa prav blizu njega zunaj.

6. Lastnika živinčet, ki so zbolela za vranični prisad, in tiste ljudi, ki imajo delo z bolno živino ali nje mrtvimi trupli, treba je primerno poučiti o tem, kako lahko se ta bolezen prime človeka, o veliki nevarnosti, ki nastane odtod, in o previdnostih ali pazilih, katerih se je držati.

7. Taki ljudje, ki imajo kako rano na rokah ali na drugem nagem, z obleko ne zakritem delu života, ne smejo se uporabiti pri strežbi bolnim živinčetom ali pri paranji mrtvečine.

V hlevih, kjer biva tako bolna živina, naj bodo v zalogi čistilna in razkužilna sredstva (3-odstotna vodena raztopina čiste karbolne kisline ali 6-odstotna vodena zmes s karbolnim oljem).

8. Hlevi za bolno živino naj bodo kar je moči temni, da ne bode muh va-nje, in vsak dan jih je prekatati malo s klorovim plinom.

9. Prepovedano je živino za črminočno bolno ali te boleznimi sumno pobijati, posamezne dele od nje ali dotične izdelke v korist obračati in prodajati (§. 27 postave).

Za sumna naj se štejejo tista živinčeta, ki so v poslednjih štireh dnevih prišla kako v neposredstveno dotiko z živinčeti bolnimi za vraničnim prisadom.

10. Mrtva trupla takih živinčet, ki so parnila za vraničnim prisadom ali zarad te boleznimi ubita bila, ne smejo se iz kože devati ter se morajo kakor je koli hitro mogoče odstraniti (§. 27 postave).

Dokler se ne odstranijo tako, da ne bode odtod nikake škode, treba jih je tako zavarovati (pokriti s prstjo, slamo, štorja mi itd.), da se jih lahko druge živali — tudi muhe — ne dotaknejo.

11. Ako se mrtva trupla ne odstranjajo po termičnem ali kemijskem potu, marveč z zakopavanjem, mora jim se koža popred križema na male kose razprezati. Jame naj se napravijo globoke in mrhovino va-nji vrženo je z jedkim vapnom in če takega ni pri roki, s pepelom posuti in s degtom ali gnojnico politi.

Jame za mrhovino naj se primerno zavarujejo; mesta, na katerih bivajo, ne smejo se najmanj tri leta uporabiti za travnik ali njivo.

Takisto je delati z najdeno mrhovino od divjačine, katera je erknila za to boleznijo.

12. Vsakovrstni odpadki, ki izvirajo od živali obolelih za vraničnim prisadom, in pa gnoj iz hleva in stelja morajo se spaliti ali — posuti poprej z jedkim vapnom ali pepelom — globoko zakopati.

13. Okužene hleve, staje in priprave (posodje in orodje) treba je kaj dobro in razsežno razkužiti, ker se kužnina od črnmnice ali vraničnega prisada težko razdene in pokončá.

14. Kadar se vranični prisad pokaže kakor šireča se kuga, reči je uradnemu živinskemu zdravniku, kadar ní izpostavljen v kužnem selišči, da hodi od štireh do štireh dní ogledavat živino.

Ako slučaj ostane edinit, bode dovolj, poslati ga, da v čisto dene, kaka je bolezen, in pa da vodi razkuževanje na konci.

15. Sprožene živinozdravno-policijske naredbe naj pri edinitih slučajih te bolezni tedaj prestanejo, kadar ní več nobenega bolnega živinčeta, a če se vranični prisad kužno širi, tedaj kadar v štirinajstih dnevih, od kar je poslednje živinče ozdravelo ali poginilo, ní več nobeno živinče za vraničnim prisadom vnovič zbolelo ter je v obojem slučaju propisana razkužba hlevov ali staj, orodja in posodja opravljena.

K §^{ta} 28.

c) Plučna kuga goveje živine.

1. Ako se pri ovedovanji ne dá s tem, kar se najde pri živeči bolni živini, brez dvoumja zagotoviti, je li tu plučna bolezen ali ní, a se pri ogledovanji te živine pokažejo znamenja, po katerih je ona sumna te bolezni, tedaj se sme — če ní mrtvečine v to — eno sumno živinče po opravljeni cenitvi njegove vrednosti s pooblaščenjem političnega okrajnega oblastva ubiti (§. 19 postave).

Ako se tudi s tem ne dene v čisto, kako stoji stvar, ter vendar dalje biva sum, da je tukaj le-ta bolezen, treba je sumna živinčeta osebíti (odločiti) ter hlev djati pod zapor dotle, dokler se sum ne odpravi ali izvestno zagotovi, da je to tista bolezen.

Ako se je v katerem pohoštju poistinila plučna bolezen, treba je poizvedeti, če je bolna živina bila nakupljena in — kadar je takó — odkod je kupljena in če je ona prišla v dotiko z živino drugih hiš, po tem če je bilo kaj živine iz okuženega pohoštva drugam in kam odprodane ali zaklane. Na podlogi teh poizvedeb naj politično okrajno oblastvo precej ukaže nadaljšnje naredbe, kdar bi katerih treba bilo.

3. Okuženi hlev naj se dene pod zapor ter oznameni, da je okužen; prepovedano je iz hleva in iz prostorov, kateri so s hlevom v neposrednji zvezi, izvažati ali odnašati pičo in steljivo.

Za živino, ki biva stalno na paši, naj se napravi zapor pašnika. Taka pašišča je poočititi s tablami, na katerih stoji napisano; „Plučna bolezen“.

4. Bolno živino je ločiti od zdrave in dati ji posebne strežnike.

Le-ti strežniki ne smejo priti v dotiko z zdravo govejo živino, dokler se po životu dobro ne očistijo in preoblečejo.

5. Pri večjem razširu te bolezni po katerem kraji treba je zapreti kužno selišče in kar je njegovega zemljišča znotraj mejnikov, da se goveja živina ne sme ni iz njega drugam ni skozi njega dalje goniti ali voziti.

V tako zaprtih seliščih prepovedani so semnji goveje-živinski.

6. Izimek od propisov gledé zapora dopušča se gledé odгона zdravih goved i z zaprtih hlevov in selišč v kako drugo selišče s tega namena, da bodo precej zaklana (§. 28, odstavek 1 postave).

Žene naj se taka živina pod zanesljivim nadzorom in živinski zdravnik naj pazi, da bodo v namenišči (kraji namembe) zaklana ali pobita.

7. Živina iz kugočistih hlevov zaprtega selišča sme se med mejniki selišča v kako delo uporabljati.

8. Da bolezen prej potihne in da se odvrča težka izguba živinskim gospodarjem, naj si kugopazna komisija prizadeva, da se bolna in sumna živinčeta kar najhitreje pobijejo. Pobijajo naj se pod nadzorom živinskéga zdravnika, kateremu na podlogi videža pristojí razločiti, sme li se smeso pobitih živinčet poúžiti ali ne (§. 28, odstavek 2 postave).

Živinski zdravnik določa, kaj naj se zgodí s tistimi deli, kateri niso pripuščeni v živež.

Ako se ne more dopustiti, da bi se živinče pobilo v klavnici dotičnega selišča, ker se je bati okužbe, naj se pobije na lastnikovem pohoštvu.

Za vožnjo mesa, ki se pripušča po §. 28, odstavku 3, k odpravi v mesta večjega potroška, izdaje kugopazna komisija potrdnico po priloženem obrazci.

Priloga IV.

Prihod take vožnje treba je za časa priznaniti krajevnemu oblastvu trošilišča.

9. Ohlapju bolnih živinčet izpostavljena klaja in slama sme se uporabljati samo za živali, ki se ne štejejo k goveji živini, in stoprv po tem, ko je bolezen nehala.

10. Ako se ta bolezen za trdno najde pri gnani (popotni) čredi, ali pri govedih med vožnjo, naj župan ustavi nadaljšnjo gonjo ali vožnjo ter ukaže, bolna in sumna živinčeta pod zapor dati. Politično okrajno oblastvo naj deluje na to, da se taka živinčeta kar najhitreje pobijejo (Točka 8).

11. Mrtva trupla živinčet, ki so za plučno boleznijo poginila, in pobitih bolnih živinčet, katerih meso ní za živež, in pa za užitje nepripravni deli takih živinčet, po tem gnoj iz hlevov naj se izvažajo; vendar na vozéh, ki jih ne vozi goveja živina; kar je prvih, naj se odstranijo po neškodljivem načinu, a gnoj naj se odpravi na oddaljena zemljišča ter — dokler se ne podorje, — dovolj s prstjo pokrije.

Kože bolnih živinčet, ki so parnila ali pobita bila, treba je razkužiti (Zvršitveni propis k §. 20, točka 7).

12. Hlevi in prostori, v katerih so bivala živinčeta obolela za plučno boleznijo, in kar je oprave in orodja po hlevu, morajo se razkužiti.

Hlevi naj se naposled dobro prekajajo z žepлом ali klorovimi pari.

13. Stavi naj se plučna bolezen samo v hlevih, v katerih je uže plučna bolezen (zasilno stavljenje), ako lastnik živine zahteva in o njegovi nevarnosti in stavljenje sme samo uradni živinski zdravnik opraviti. Zaporne naredbe se s tem ne smejo nikakor kratiti.

14. Dokler kje biva plučna bolezen, treba je po nje večjem ali manjem razširu živinskega zdravnika vsakih 8 ali 14 dni pošiljati v kužno selišče ogledavat.

15. Zaporne naredbe gledé tistih okuženih pahištev, v katerih je ostalo kaj goveje živine, naj se prekličejo stoprv 3 mesece po tem ko je bolezen minila, in ko so očiščeni in razkuženi hlevi, staje in priprave ali orodje.

Goveja živinčeta, ki so bila v dotiki z bolnimi a so ostala zdrava, smejo se — razen slučaja, ko bi se imela zaklati, — stoprv po iztečaju še 2 mesecev dalje v promet dati.

A v take hleve, ki se popolnem izpraznijo goveje živine, smejo se 14 dni po dovršeni razkužbi vnovič goveda dati.

K §^m 29.

c) Smrkavost (črvivost), pri konjih, oslih in mezgih.

1. Da so smrkava (črviva), naj živinski zdravnik šteje ne samo tista živinčeta, pri katerih se vidijo na nosni sluznici ali v koži vozgrivi vozli ali uže celo vozgriva (črviva) ulesa, nego tudi taka, ki kažejo znamenja, po katerih veščak more spoznati, da se razvija smrkavost (črvivost), ali da se stoprv začinja. Take konje treba je brez odloga ubiti (§. 29 postave).

2. Ako uradni živinski zdravnik na podlogi bolezenskih znamenj, kar jih vidi, ne more za gotovo spoznati, da je smrkavost (črvivost), a se mu živinče zdi sumno smrkavosti (črvivosti), treba je odločiti (osebiti) ga, djati pod hlevni zapor in oblastveni nadzor, dokler se stanje za trdno ne razloči, ter dati mu posebnega strežnika.

Za to živinče naj se rabi posebna hlevna oprava. Ako se taka bolna živinčeta najdejo, da se kako zoper prepoved uporabljajo, delati je z njimi po določilu §^m 29, odstavka 6.

3. Čim se znamenja smrkavosti (črvivosti) razločneje razvijó, treba je precej napraviti, da se živinče ubije.

4. Ubije naj se živinče tudi, če ostane čez 6 tednov sumno ter lastnik neče plačevati nadaljnjih troškov oblastvenega nadziranja (§. 29, odstavek 2 postave).

5. Občasni ogled smrkavosti (črvivosti) sumnih, opazovanju podvrženih živinčet naj uradni živinski zdravnik najmanj vsakih 14 dnevih opravi. Dokler teče čas opazovanja, ne smejo ti konji brez dovolbe političnega okrajnega oblastva devati se v druge, nego v odkazane jim hleve in pristave ali suhote.

6. Politično okrajno oblastvo sme dopustiti, da se pod opazovanjem bivajoča živinčeta, ki so zdrava videti, znotraj mejnikov dotičnega selišča v kaj porabijo vendar samo pod tem uvetom, da se živinčeta ne dajó v tuje hleve, niti za malo časa ne, in da jih bode moči imeti oddaljene od drugih kónj.

Ako gospodar ukrenjenih ukazil potanko ne izpolni, naj mu se živinčeta de-nejo pod hlevni zapor.

7. Tiste, ki imajo delo s strežbo živini, sumljivi da je smrkava (črviva), treba je poučiti, kako se ta bolezen prijemlje človeka in kaka nevarnost lahko odtod nastane.

Kdor ima sosebnost na rokah in na obrazu kožo opraskano ali obraženo, kako rano, kak vred ali tvor, kako razpoko, ne sme se jemati, da bi takim živinčetom stregel.

Strežniki naj gledajo, da si telesnih golín ne onečedijo s tvarinami, ki jih bolna živinčeta izločajo iz sebe, ter pazijo se, na ravnost vdahnuti v se soparico, ki jo izdihajo ta živinčeta, dalj časa ostajati v takem hlevu ali celo v njem spati, ali z odejami takih živinčet sami ogrinjati se.

Vselej, kadar imajo kak opravke pri sumnem živinčetu, naj se skrbno osnažijo in oblačila očistijo in po tem si roke z raztopino karbolne kisline izmijejo.

Takšna raztopina bodi torej vsegdar pri roki v dotičnih hlevih.

Strežniki živinčet, za katera se je našlo da so smrkava (črviva), morajo si oblačila razkužiti dati.

8. Ako se smrkava (črviva) živinčeta ali živinčeta z znamenji, na katera se opira sum smrkavosti, zatekó kje zunaj mesta, kjer navadno bivajo, treba je po propisu sprožiti uradovanje gledé njih na samem mestu, kjer so tako najdena.

Ako njih navadno stajališče biva v drugem političnem okraji, priznani je to dotičnemu političnemu okrajnemu oblastvu, da ono naredí, česar bode nadalje potreba.

9. Kadar se je v kakem selišči na več živinčetih prikazala smrkavost (črvivost), ali če okolnosti takó nanašajo ter se je bati, da je kužnina dalje zatročena, naj politično okrajno oblastvo ukaže uradnemu živinskemu zdravniku pregledati vse konje, kar jih je v dotičnem selišči ali posameznih njega delih.

10. Mrtva trupla smrkavih (črvivih) živinčet treba je — ne odvzevši nobenega dela in s križema razprerezano kožo — po termičnem ali kemijskem potu neškodljivo odstraniti, ali pa kakor trupla živine za vraničnim prisadom zbolele zagrebsti.

11. Okužene hleve, priprave in posode, orodje itd. treba je kaj dobro in potanko razkuževati, ker ta kužnina ima veliko odpornost in se težko pokončá; poškodovane ali brezcene lesene priprave in posode, oglavnike ali povodce, konopce in vrve, podproge, odeje, opravo konjsko bode najbolje sežgati.

Ako je v hlevu, namenjenem za večje število živinčet, bilo samo eno smrkavo (črvivo) živinče, in če le to ní premenilo svojega stajališča, dovolj bode, če se to stajališče in pa bližnji stajališči z obeh strani razkužijo. Kadar ní tako, treba je velike hleve kakor tudi sploh manjše hleve v vseh delih razkuževati.

Razkužbo je raztegniti tudi na ojesa, h katerim so smrkavi (črvivi) konji bili pripreženi, na vrvi in lance ali verige, po tem na voze, na katerih se izvažá mrtvečina, in pa na ljudi, ki so pri tem delo imeli.

12. Da je bolezen nehala izreči je tedaj, kadar so vsa smrkavosti sumna živinčeta ali ubita ali pa ozdravela, kadar se med živino opazovanju podvrženo, dokler trpí to opazovanje, ne prikaže nobeno sumno bolezensko znamenje ter so razkužbene naredbe izvedene in zvršene.

K §^m 30.

e) Osepnice ovčje.

1. Ako se poistini, da so v kateri čredi ovác osepnice, napraviti je, da se bolne živali odločijo od zdravih in če je moči le-te porazdelé, a za oba razdela ukazati hlevni zapor.

2. Dopustiti se sme v okolnostih, pri katerih zanos kužnine ní mogoč, da se na pašo gonijo, kar je še videti zdravih ovác.

3. Iz zaprtih hlevov sme se ovčji gnoj spravljati samo po takih potih in na taka zemljišča, na katere ovce iz zdravih pahištov ne prihajajo, ter se je pri tem držati vseh zapovedanih pazil ali previdnosti.

4. Klaja ali piča in steljivo, ki je v kužnem hlevu in na podu njegovem, ne sme se odnašati iz tistega pahištva, dokler traja bolezen.

5. Volna (ovčja), kar se je hrani v okuženem pahištvi, sme samo razkužena in v vreče spravljena iz pahištva kam odnesti se, ako dovoli kugopazna komisija ali pa politično okrajno oblastvo. Taki, ki strežejo osepničavim ovcam, ali ki prihajajo z njimi v kako dotiko, ne smejo hoditi v druge ovčje hleve. Predno odidejo iz okuženega pahištva, naj si očistijo oblačila in umijejo obutala.

6. Tujcem, nepozvanim ljudem naj se ne dopušča pristop v kužne hleve.

7. Ovce v zapor djane ne smejo uporabljati vkupnih vodnjakov, napajališč, ovčjih izpirališč.

8. Kadar ni mogoče bolnih ovac odločiti od zdravih, ali kjer je kuga močno razširjena, treba je zdravim ovcam za silo osepnice postaviti (§. 30, odstavek 1 postave) in to se mora vselej pod nadzorom uradnega živinskega zdravnika zgoditi.

9. Isto naj se zgodi, kadar politično okrajno oblastvo ukaže osepnice postaviti nevarnosti okužbe izpostavljenim, doslej še zdravim čredam, da se preubrani okužba (§. 30, odstavek 2 postave).

10. Cepivo za zasilno in preubranilno stavljenje osepnic jemlje se najbolje od lahkotno osepničavih (zmeren izpah osepnic in zmerno vročico kažočių) ovác, ki jim osepnice dozorevajo. Cepijo jim se lahko na enem ušesi ali na dolnji ploskvi repa.

11. Kadar so osepnice ovčje v katerem selišči močno razširjene, ali če so se osepnice stavile vsem ovcam, kar jih je ondukaj, tedaj naj se ukrene zapor selišča, oziroma okolice. Selišče naj se oznamení da je zaprto.

V tem slučaju je prepovedan:

- a) izvoz ovác, klaje in stelje, kar je bilo shranjene v kužnih hlevih, in pa ovčjega gnoja iz kužnega selišča, in takó tudi
- b) vvoz ovac v selišče in njihov provoz skozi selišče.

Kak izimek od odločila k b) sme politično okrajno oblastvo samo tedaj dopustiti, kadar je moči z dovolj zavarovalnimi naredbami nevarnost okužbe odvrniti.

- c) Hoja ovác na pašo med mejniki okoličnimi sme se pod uvetom dopustiti, ako se naredí, česar je potreba, da se kužnina ne zatrosi med zdrave ovce sosednih selišč.

12. Ako se ta bolezen za trdno najde med drobnico, ki se kam žene ali vozi, ustaviti je nadaljšnjo gonjo ali vožnjo ter ovce pod zapor djati.

13. Take ovce, ki so z osepničavimi prišle kako v posrednjo ali neposrednjo dotiko, naj se 14 dni imajo pod policijskim opazovanjem.

14. Da se katerim ovcam v obrano stavijo osepnice (§. 30, odstavek 3 postave), sme politično okrajno oblastvo, ker se je odtod bati zatrosenja kužnine, dovoliti samo izimno pri osamljenih pahištvih. V pahištvih, kjer se ovcam osepnice v obrano stavijo, — kar se sme zgoditi samo pod nadzorom uradnega živinskega zdravnika, — treba je zaporne naredbe kaj strogo zvrševati.

15. Ovce od črede pod zapor djane, ki se jih osepnice niso prejele, smejo se pod nadzorom živinskega zdravnika zaklati s tega namena, da bode meso použito.

16. Trupla osepničavih ovác, ki so parnile ali ubite bile, treba je po termičnem ali kemijskem potu ali pa s tem odstraniti, da se globoko zakopljejo.

Kože se morajo razkužiti ter se smejo stoprv (še le) popolnem suhe in po tem izvažati, kadar je bolezen potihnila.

17. Okužene hleve in staje in pa vse orodje in posodje, ki se je rabilo pri osepničavih ovcah, treba je razkužiti.

18. Dokler trajajo osepnice, mora se uradni živinski zdravnik pošiljati od 8 do 8 dni v kužno selišče, ovce ogledovat.

19. Da so osepnice potihnile ali minile, naj se tedaj izreče, če so ovce, katerih so se osepnice prijele, ali katerim so bile stavljene, bolezen prestale ali poginile, osepnice na njih popolnem poozdravile se ter je razkužba hlevov, stajališč in vsega orodja in posodja zvršena. Prosti promet z ovcami od okuženih čred sme se vendar dopustiti stoprv 6 tednov po tem, ko je ta kuga potihnila.

K §^{tu} 31.

f) Sramna kuga (*chancre*), opahki mehurčkov po spolovilih plemenih kônj in goved.

K odstavku 4. Po okuženih okoliših mora se stan zdravja vseh plemenskih kônj po uradnem zdravniku preiskati.

Kobile, ki imajo to bolezen, naj se odločijo, ter brez privoljenja političnega okrajnega oblastva, svojega stajališča ne smejo premeniti.

Hlevi, v katerih so bili konji s sramno kugo, in predmeti, ki so se rabili njim v strežbo, morajo se očistiti, kože od živinčet, ki so za to boleznijo poginila ali zarad nje bila ubita, smejo se razkužene in posušene uporabljati.

Uradni živinski zdravnik naj praviloma hodi tako živino od 14 do 14 dni ogledovat.

Ako je bolezen bila malo razširjena, naj se izreče da je minila, kadar ni več bolnih kobil, in če so bolni ali sumni žrebci plemeni izkopljeni ter stajališča in orodja očiščena; a če je močnejše razširjena, stoprv (še le) tedaj, kadar živinski zdravnik, predno se začne spuščanje žrebcev v sledečem letu, vse plemenske konje ogleda in preišče ter najde, da so vsi popolnoma zdravi.

K §^{tu} 32.

Ako je izpahovanje mehurčkov po spolnih udih plemenskih konj močnejše razširjeno, sme politično oblastvo ukazati, da se vsi plemenski konji okuženega okoliša ali predela po živinskem zdravniku ogledajo in preiščejo.

K §^{tu} 33.

g) Garje pri konjih in ovcah.

1. Garjave konje je odločiti ter naj se za-nje uporablja posebna hlevna in čistilna oprava ali priprava.

V večjih mestih naj se jim ukrene zapor hleva.

V manjih seliščih, kjer ni velik promet s konji, smejo se garjavi konji med mejniki v delo uporabljati, vendar ne smejo priti v neposrednjo dotiko z zdravimi konji, niti dajati se v tuje hleve niti puščati na take pašnike po katerih se pasejo zdravi konji ali pa ovce.

2. Brž kakor je bolezen poistinjena, napraviti je, da bode živinski zdravnik garjave konje zzzdravljjal in uradni živinski zdravnik naj pazi na to ozdravljanje.

3. Ob enem, kakor se poskrbi ozdravljanje po živinskem zdravniku, napraviti je tudi razkužbo okuženega hleva ali stajališča, hlevne in snažilne oprave in priprave, odej in zapreg, ki so služile pri bolnih konjih.

4. Za neozdravne konje, ki jih je treba torej ubiti (§. 33, odstavek 2 postave), naj se štejejo taki garjavi konji, pri katerih se vidijo močne trdine ali odebeline po koži in splošna sušica.

5. Dovoljenje, zaklati garjave konje s tega namena, da se použije njih meso zavisno je od mnenja, katero izreče uradni živinski zdravnik.

Ako so se pri takih konjih poiskusila kaka zdravila, ki utegnejo mesu pridati zdravju škodljivo svojstvo, treba je prepovedati, da se ne zakoljejo.

6. Ko se garjavi konji zakoljejo ali ubijejo, treba je razkužiti okužene hleve in tiste priprave in reči, s katerimi so prišli v kako dotiko.

7. Kože garjavih kônj, ki so poginili, ubiti ali zaklani bili, treba je, če jih ni moči oddati na ravnost v strojarnice, razkužiti ter se smejo samo do dobrega posušene drugam izvažati.

Odrta trupla živinčet, ki so erknila, ubita ali zaklana bila, in katerih meso se ni pripustilo k užitju, morajo se s poti spraviti tako, da ne bode nikake škode odtod.

8. Konji po §. 33, odstavku 3 podvrženi opazovanju smejo se, dokler so zdravi, znotraj seliščnih mejnikov v kako delo uporabljati.

9. Politično okrajno oblastvo naj uradnega živinskega zdravnika v primer-
nih razdobjih pošilja po okuženih pohištvih ogledovat, kako se ozdravljanje vrši in če so hlevi očiščeni.

10. Da je bolezen nehala, naj se izreče tedaj, kadar se v 6 tednih po tem, ko so bolni konji ozdraveli, ne pokažejo nikaka sumna bolezenska znamenja ter je razkužba zvršena.

11. Propisi za konje veljajoči uporabljajo se po enakem na osle, mezge in mule.

K §^{ta} 34.

1. Ako se v čisto dene, da so kje ovce garjave, ukazati je zapor hleva, oziroma pašnika.

2. Ako se ta bolezen za gotovo najde med gnano (popotno) čredo, treba je ovce v zapor djati, dokler ne ozdravijo, ako jih gospodar raji ne dá zaklati.

3. Brž kakor se v čisto dene bolezen, napraviti je ozdravljanje (kopanje) garjavih ovác po zdravniku (§. 34 postave) in uradni živinski zdravnik naj pazi na to ozdravljanje.

4. S čredami ovác, ki so bile mazane, da bi ozdravele od garij, dalati je gledé zapornih naredeb takó, kakor da niso bile nikakor ozdravljane.

5. Garjave ovce smejo se prek mejnikov kužnega selišča kam drugam goniti ali izvažati samo, če politično okrajno oblastvo dovoli, držeč se primernih pazil in samo s tega namena, da se zakoljejo.

6. Striči se garjave ovce smejo; volno izvažati ní dopuščeno drugače nego samo v trdnih vrečah.

Tisti, ki so garjave ovce strigli, morajo sebe in svoja oblačila razkužiti, predno se loté strižbe zdravih ovác.

7. Točke 3, 4, 5, 6, 7 in 9 tega ukaza k §^{tu} 33 naj se na ovčje garje nalično uporabljajo.

8. Zaporne naredbe naj se prekličejo, kadar uradni živinski zdravnik izreče po poslednji kopeli, da so ovce kopanju podvržene čiste ter je propisana razkužba hlevov in oprav opravljena.

9. Ako se garje prikažejo med kozami, naj se zgornja določila nalično uporabljajo na-nje.

K §^{tu} 35.

h) Vsteklina ali vsteklost domačih živali.

K odstavku 2. Ako je vstekline sumna žival kakega človeka ali kako žival uklala, ali z njim prišla v tako dotiko, da je odtod okužba mogoča, to naj se sumna žival, če se more zgoditi brez nevarnosti, vjame, kam varno spravi, a ne ubije precej, da bode mogoče veščaku v čisto djati, je li vstekla ali ní.

Varnostno oblastvo naj brez odloga ukaže tako žival v varno shrambo odpraviti in po živinskem zdravniku ogledati dati ter dalje opazovati.

Ako je taka žival bila ubita ali v shrambi in pod opazovanjem živinskega zdravnika crknila, bodi vsekakor parana ali sekcirana (§. 35, poslednji odstavek).

K odstavku 6. Dokler se živali po živinskem zdravniku preiskovane najdejo da so zdrave, ter nekažejo v svojem vedenji nikake premene, ki bi vzbujala sum vstekline, smejo se med mejniki dotičnega selišča v kaj uporabljati.

Ako nastopijo take premene, naj se to precej naznani, ter živali imajo odločene in zaprte, ako jih lastnik ne dá precej ubiti. Če je v čisto djano, da so vstekle, treba jih je ubiti.

Stajališče takim živalim izpreminjati, dokler bivajo pod opazovanjem, je prepovedano.

K odstavku 8. V obrano ukazane naredbe, — dokler sum vstekline pri psu vlačugarji ni za trdno odstranjen, — naj se raztegnejo na vsa selišča, po katerih se je vstekli ali vstekline sumni pes klatil, in na tista selišča, ki so do 4 kilometrov od ónih oddaljena. Veljajo naj te naredbe najmanj 3 mesece. Izimek od tega sme politično okrajno oblastvo dopustiti samo gledé pastirskih in lovskih psov, vendar samo za ta čas, dokler se po svojem namenu primerno uporabljajo, in za tisti kraj, v katerem se uporabljajo.

Prostori, v katere je bila kaka vstekla žival djana, morajo se kaj po tanko razkužiti. Lesene stvari, ki so se rabile pri vsteklih pseh in mačkah o

njih bolezní, in pa slama njih ležišča treba je spaliti, a železno orodje in posodje izžariti.

S trupli vsteklih živali, je ravnati kakor s mrhovino živali z vraničnim prisadom.

K §^{ta} 36.

Ako se med razstavljenó klavno živino najde sum kužne bolezní ali za trdno ustanoví, da se je taka bolezen v njej vnela, treba je najpred bolne in sumne živali od drugih okužbi podvrženih odločiti.

Prostorije, v katerih so bivale živali s kužno boleznijo, treba je po propisu podvreči čiščenju in razkuževanju.

K §^{ta} 38.

O posledku (podatku) cenitve naj se naredí zapisnik v katerem je poodčititi cenitelje in vrednosti, katere so oni izrekli, in pa da so cenitelji bili v prisego vzeti.

Zapisnik in na temelji zapisnika po prilogi V sestavljeno cenilnico naj podpišejo udje kugopazne in ceniteljske komisije ter pošljejo političnemu okrajnemu oblastvu.

Priloga V.

K §^{ta} 39.

Paranje trupla naj se vrši popolnem pomnjivo in po tanko. Preiskovanje naj se ne stesnjuje samo na nos in njega postranske otiline, na žleze kožne in mezočnice, temuč mora raztegniti se na vse telesne otiline in na organe, kar jih je v njih.

O najdenji je sestaviti zapisnik, v katerem bodi kratkoma in določno in sicer pod posebnimi številkami povedano, kako se je vsak del našel izpuščaje splošno naznambo patologijskih procesov.

Po dokončanem paranji naj uradni živinski zdravnik na zapisnik dá svoje mnenje o slučaji.

Ako se v presoji slučaja pokaže raznomislje med uradnim in tistim potrjenim živinskim zdravnikom, katerega je gospodar ubite živali dal privzeti, tedaj je merodavno mnenje dovprašanega deželnega živinskega zdravnika.

K oddelku VIII.

Kazensko uradovanje je z vso pospešbo upotiti in dognati.

Politična in pomorsko-zdravstvena oblastva naj gledé takih kaznjivih djanj, ki spadajo v pristojnost sodišč, v očeh imajo določila kazensko-pravdnega reda od 23. maja 1873 (Drž. zak. št. 119) in izvršitvenega propisa od 19. novembra 1873 (Drž. zak. št. 152).

K §^{ta} 46.

K odstavku 4. Živino, s katero se je v §. 5 omenjena prepoved vvoza prelomila, treba je najpred na posebnem mestu odločeno hraniti ter preiskovanju po živinskem zdravniku podvreči.

Ako se najde, da je živina kužne bolezi sumna ali zares kužna, delati je z njo v živinozdravno-policijskem oziru po propisu, danem za dotično živalsko bolezen po deželah, za katere veljá ta postava.

Meso, o katerem se verovno izkaže, da je popolnem nesumnega izvira, in ki se najde užitno, treba je s privolitvijo stranke precej prodati.

V vseh drugih okolnostih mora se uničiti.

Druge živalske sirovine treba je v zapor djati in razkužiti, dokler se ne rzsodi o njih propadu.

Ako se vendar poizvé, da sirovina ta izvira od živali, ki so imele tako prijemljivo bolezen, gledé katere so v deželah, koder veljá ta postava, dana posebna ukazíla, kako ravnati s sirovino od bolnih živinčet izviraajočo in v kaj se sme taka sirovina uporabljati, tedaj je z zatečeno sirovino postopati, kakor velevajo le-ta ukazíla.

K §^m 49.

V oziru na zameno ali povraçilo škode naj politična in pomorsko-zdravstvena oblastva pazijo sosebno tudi na škodo državni blagajni s kaznjivim djanjem storjeno, in to ne samo v kazenskih rzsodkih, kateri pristojé njim, nego tudi v takih kazenskih slučajih, v katerih so sodišča pristojna, ter v poslednjem slučaju napotiti to, kar je v obveljavo pravice do zamene pred kazenskim sodiščem, ali pa v grajanski (civilni) pravdi potrebno.

Taaffe s. r.   **Stremayr** s. r.   **Korb** s. r.   **Falkenhayn** s. r.

Občina: Godovič.

Polit. okraj: Logaški.

Dežela: Kranjska.

Štev. zapismnika 98.

Živinski potni list.

Štev. zapismnika	Dan izdatbe	I me in stanovališče	Lastnika	Andrej Grom, iz Godoviča	
				Urban Vran, iz Godoviča	
Leto 1880		Število živinčet	24 glav		
98.	20./3.	Popisovanje živine	8 Belanskih rudečkastih volov 16 Marjino-dvorskih rumenkastih krav		
			Posebna znamenja (žig)	6 volov z žigom A. G.	
		Kraj namembe	Trst		

Izdan po županu
(županovem namestniku):

I. I.

I me
in
stanovališče

Lastnika

Pogonjiča
živine

Število živinčet

Popisovanje živine

Posebna znamenja
(žig)

Kraj namembe

Trst

Daje se potrdilo, da je ta živina bila zdrava, predno se je gnala proč ter da niti tod niti po obližji ni prijemljive bolezni med živino te vrste, za kakoršno je izdan ta potni list.
Ta potni list velja 10 dni.

Županstvo Godoviško dne 20. marcija 1880.

(Občinski pečat.)
Župan (županov namestnik):
I. I.

Opomnja. Ako bi se število živine bilo zmanjšalo, treba je na zadnji strani potnega lista pripomniti, tako tudi vsako podajšbo potnega lista in potrdilo o zdravji gnane črede.

Priloga III.**P o u k**

o znamenjih, katera kažejo kužne bolezni imenovane v §. 1 postave od 29. februarja 1880 (Drž. zak. št. 35) z govejo kugo vred.

1. Bolezen na gobci in parkljih pri goveji živini, ovcah, kozah in svinjah.

Ta bolezen nastopa samo po okužbi in se razodeva s tem, da se na sluzni koži (sluznici) gobca izpahnejo mehurčki in uljesa (tvorovi) in na koži in svitku ali venci od parkljev in med parkljih.

Pri ovcah, kozah in svinjah oglašja se ta bolezen poglavitno kot bolezen na parkljih, a pri goveji živini kot bolezen na gobci in na parkljih.

Sluznica od gobea je otekla in pokrita s sluzjo ali glenom, ki se vleče kakor nit; hrana se živali največ upira in prežvekovanje ustavi, mleka se pri kravah manj izloča. Na brezzobem kraji gornje čeljusti, na konci jezika, na sluznici od usten in ostalih delov gobea pri preživačih, na rivi pri svinjah izpahnejo se mehurčki in mehurji, napolnjeni od početka s bistro, pozneje bolj motno močo ali tekočino, potlej popokajo, do ostajajo za njimi rudeče rane; žival težko uživa in žveči klajo.

Pri kravah se enaki spuščaji ali opahki, kakor na gobci, prikažejo tudi na vimenu.

Parklje dobode zival bolj vroče, občutljivost na svitku in med parklji je večja, na močnejše rudeči koži teh delov pokažejo se, kakor na gobci, mehurji, ki hitro popokajo, puščaje za sabo rane. Žival kaže napeto hojo, rada polega ter se le s trudom premika z mesta. Pri svinjah se vnetica včasih razširi od parkljev do biela; zlasti pri gnanih svinjah se parklji radi olupijo in izzujejo.

2. Črnmica ali prisad na slezeni ali vranici, tudi metljaji pri kmetijski domači živini.

Črnmica ali prisad na vranici je kužna ali prijemljiva bolezen, ki se najraje prikaže pri goveji živini in ovcah, redkeje pri konjah, kozah in svinjah, prav hitro teče in najraje s smrtjo končá; sosebno o poletnih mesecih se oglašja ter je v nekaterih krajih udomačena.

Prikazi (znamenja) so različni po vrsti živine, katere se lotí, in po delih telesa, kateri so poglavitno zadeti. Vkupno pri vseh oblikah črnmice je to, da bolezen hitro teče. Kadar živinčeta med eno in isto živino nagloma poginejo v krajih, kjer se prisad na vranici rad oglašja, mora to uže samo obuditi sum te bolezni.

V slučajih, kjer bolezen najhitreje izteče (krvna mrtvoudnost) ter se zlasti primerja pri govedih in ovcah, zgrudijo se živali, ki so bile poprej videti zdrave, kakor zadete od mrtvoudnosti ter poginejo največ uže v nekaj malo minutah.

Kadar bolezen nima tako naglega teka, kakor to biva sosebno pri govedih in konjih (vročica vraničnega prisada), začne se poprej zdravi živali mahoma hrana upirati, kravam pojemlje ali se posuši mleko, začno se tresti, celo stresa jih mraz, vročina je po životu neenako razdeljena in se izpreminja, udje se zmi-kajo (utripljejo), žila hitro bije; vidi se velika omama ali nasproti razburjenost, vidne kože sluznice so temno-rudeče, včasih krvava drista; konji imajo naraje vjed ali koliko, ovce krvomok.

Bolezen končá najraje s smrtjo ter traja nekaj ur do več dni.

Ne redkokrat vidijo se pri bolnih živalih poleg znamenj prisadne vročice razsežna uljesa na koži po različnih delih telesa (prisadni šen) ali opisane bulaste otekline (črmi) v koži in v sluznicah, ki se včasih ognojé ali prisadno razpadejo, a včasih zopet nagloma zginejo, kar splošno trpljenje še poviša. Zavisno od mesta teh otokov kažejo se raznovrstni narušaji ali moteži; težko sopenje, žival ne more scati ali iztrebiti se itd.

Pri tej vrsti črtnice ali vraničnega prisada pogine sicer — samo na sebi še prav obilo živine, vendar manj nego pri črtničnem mertvoudu in vročici.

3. Plučna kuga goveje živine.

Plučna bolezen je svojina goveje živine, počasi gnijoča, kužna vnetica pluč (plučnica), ki se po navadi kot kuga vname, ter v hlevih, kamer se pritepe, dokaj živine pokončá.

Začetek bolezní je neznatén; stoprv po nekem času prikaže se kratek suh kašelj, ki postaja pozneje bolj pogosten, zamolkel, hripav in boleč. Temu se pridruži hitreje in trudno sopenje, živinče manj jé in mleka manj izloča.

Ti prikazi skup so sami za se dovoljni, obuditi sum plučne bolezní, sosebno če se opazijo pri novi goveji živini, kar se je pridobí k domači živini, ali pa nekaj časa po tem, ko se je kaj nove živine prignalo, med govedí, kar jih je poprej bilo.

Za nekaj časa (prej ali pozneje) pridruži se vročica; žila hitreje bije, je napeta, bitje srca ní čutno ali pa tolčece, smrček je suh; živali se jed upira, nehá prežvekovati; sope če dalje težje; prsna stena postaja občutna, če se pritisne; živali stojé z naprej molečo glavo, odprtimi nosnicami, široko razstavljenimi prednjimi nogami, ter se kar ne ulegajo ali samo za malo časa s podloženimi ali pred se stegenenimi nogami; stokajo in ječé pri sopenji in bruhajo kašljaje včasí dokaj vlečljivega glena. Krava breja blizuporodna rada povrže. Kadar je bolezen huda, ali taka, da žival pogine, shujša se močno in oslabí; večkrat se prikaže proti koncu močna drista.

Bolezen traja do časa, ko žival popolnem ali nepopolnem ozdravi ali pa pogine, neenako med 5 in 12 tedni.

4. Smrkavost (črvivost) pri konjih, oslih in mezgih.

Ta bolezen je svojina konjska ter se začne samo vsled okužbe. Ako se premembe, kakoršne nastajajo po ti bolezní, prikažejo na sluznici dihal, sosebno nosne otlíne, imenuje se smrkavost, a če se se vidijo v koži, imenuje se črvivost

(podkožna črvivost, kožni smrkelj). Obe obliki te bolezni nahajata se ne redko pri eni in isti živali. Ta bolezen po navadi počasno teče, redko kdaj hitro.

a) Smrkavost. Najčešče biva smrkavost na nosni sluznici ter se tedaj imenuje nosna smrkavost.

Znamenja so ta le:

1. od začetka cedí se praviloma na eni strani iz nosa tenka, sluzovita, zelenkasto-rumena ali siva, pozneje lepljiva, gosta, grudasta, grda tekočina;

2. pokažejo se vozlasti bunkasti otoki v goltanci, za lešnik pa celo tudi kurje jajce debeli in debelejši, ki so trdi, neboleči in malo gibki ter tičé na tistem mestu, od koder se cedí iz nosa;

3. vidijo se mali trdi vozli na sluznici nosne otlina, sosebnó na hripelji, iz katerih se razvijajo okrogli, s početka ploski tvorovi. Ti tvorovi se kmalu vglobijo ter kažejo vzvišen, rekel bi ogrizen rob ali kraj in grdo sivo-rumeno dno, stekajo se pri gostejšem robu ter imajo podobo večjih, nepravilno zanožinastih uljes ali tvorov. Te premembe, če so blizu vhoda nosne otlina, zapazijo se že z očesom, a če tičé višje, opipajo se lahko s prstom.

Uže samo eno teh znamenj, če se najde na živinčetu, dela ga to smrkavosti sumno; a če se zapazi ob enem več takih znamenj, ní več dvoumja, da je smrkavo.

Smrkelj ali vozger razvije se včasí najpred v plučah, v sapniku in v jabolku ter se imenuje plučni smrkelj. Tako živinče diha polagoma če dalje težje, ima suh, otel kašelj ter se hujša. Meseči lahko pretekó, predno se tem znamenjem pridružijo znamenja smrkavosti ali črvivosti. Tako na videz nadušljivo živinče mora se šteti za sumno smrkavosti, če je poprej bilo prišlo v dotiko s smrkavo (črivo) živino.

b) Črvivost (kožna smrkavost). Tu se prikazujejo na različnih mestih života male, okrogle, neboleče, za lešnik ali oreh debele rastoče gnojavice ali bule, ki kmalu predró kožo ter vlečljivo, rumenkasto ali gnojasto tekočino cedé in delajo tvorove z debelejím, vzvišenim krajem in nečistim (špehastim) dnom, ki so če dalje večji ter izločajo vlečljivo, grdo, lepljivo tekočino. Med bulami in tvorovi narejajo se včasih vrvoviti otoki, pogostoma tudi bunkaste otekline žlez na prséh in dimljah.

Včasih se pokaže na eni ali drugi nogi, sosebnó na zadnjih, udih razširjena, močna otekline, na kateri se potlej naredé bulasti ali vozloviti otoki in iz teh se razvijejo črvni tvorovi.

Kadar črvivost uže dalje trpí, živinče začne hujšati, kratko sopsti, ima kratak, mlohav kašelj; videti je slabo, dlaka mrtva in brez svetlobe; po udih, na grodih in po trebuhu delajo se testovite otekline in živinče naposled pogine od same medlosti in onemoglosti.

Včasih se znamenjem črvivosti pridruži huda vročica in v takem slučaju utegne živinče uže po 8 do 14 dneh bolezni poginiti.

5. Osepnice ovčje.

Osepnice pri ovcah so prav nevarna bolezen z vročico in opahki, ki se začenja samo po okužbi ter se kugovito oglašja.

Nekaj dni po okužbi prikaže se pri ovcah neka mlohavost in otožnost, jed se jim upira, prežvekovati nečejo, solze tekó iz očí, a neka sluzali glen iz nosnic, sopejo hitreje in srce hitreje tolče, telesna toplota se jim poviša. Dan po tem, dva dni prikažejo se po mestih kože, kodar je manj volne, sosebno po glavi, okoli očí in gobca, na notranji ploskvi prednjih in zadnjih stegen, na prsih ali grodih in po trebuhu male, rudeče maroge kakor od boljšjega pika, ki postajajo v prvih 2 ali 3 dneh po tem za grah ali bob debeli vozli, ter se napolnijo nekaj dni po tem z vlečljivo tekočino ter mehurčke narejajo. Čez nekaj dni se ognojé ter naposled posušé v rumenkaste, po tem črno-rujave hraste, katere se čez 8 do 14 dni odtrgajo, da za njimi nekoliko uglobljena brazgotina ostaja.

Bolezen do časa, ko hraste odpadejo, traja 3 do 4 tednov.

Pri nekaterih ovcah se razvije kaj obilo osepnice s silno vročico in močno vnetico kože; osepnice se tedaj tikoma držé ena druge, narejajo naposled večje ploskve, kakor bi en sam tvor bil ter posezajo včasih tudi na sluznico žrela in sapnika.

6. a) Sramna kuga (*chancre*) plemenih kônj.

Sramna kuga je kužna ali prijemljiva bolezen, ki biva samo pri plemenskih konjih ter se samo po spoji ali plemenjenji dalje razširja.

Najprve premene vidijo se na spolovilih (spolnih delovih). Pri kobilah se opazi, da se dalj časa, hudo pojajo in da jim se iz porudečene sramnice cedí nek sluzast ali sluzasto-gnojast iztok; kmalu po tem se pokaže po sramu mehka, testovita otekline; na vhodu sramnice naredé se mehurčki, iz katerih postanejo pozneje tvori, ali pa male, bele maroge; kobile se večkrat poščívajo živo gibaje s sramom.

Pastuhi (žrebci) kažejo živéje spolno gnanje, večkrat se poščívajo, izpuščaje vendar le malo mokrice; ustje poscala je močnejše rudeče in oteklo; iz njega se včasi cedí vlečljiva sluz ali glen. Na želodu, rasteh in mošnji (modniku) naredé se včasih mehurčki ali tvorovi.

Po različno dolgem času pokažejo se tako pri kobilah kakor pri žrebcih na raznih mestih kože ploske, trde, neboleče, primeroma kakor tolar velike otekline, ki se polagoma ali naglo zopet izgubé. Po daljšem teku bolezní zapazi se neka slabost na zadku živinčeta; če počiva, izpreminja pogostoma zadnji nogi, opoteka se gredoč v križu, težko po konci vstane, če se je bilo uteglo ali je hromo na eni ali drugi nogi.

Ne redkokrat se omrtvoudijo drugi deli telesa, eno ali drugo uho, prednja ali zadnja ustnica, zgornja trepavnica ali rep.

Živinče rado jé, vendar znatno shujša, dlaka postane razmršena, brez svetlobe; naposled se pokažejo otoki na doljnem trebuhu in po udih kakor od vodenice, pri pastuhih na mošnji in vampu; naposled tak konj po dolgi bolezní pogine.

b) Opahki mehurčkov po spolovilih plemenih kônj in goved.

Ta bolezen kaže okužljiv oprh ali spuščaj po spolovilih kônj in goved, kateri se po spoji (plemenjenji) dalje širi.

Pri ženskih živinčutih pokažejo se na sramu mali mehurčki, ki počijo ter se izpremené v površna mala uljesca ali čire, ki se naposled zakrijejo s tenkimi hrastami, da se pod njimi zaceli. Iz sramnice se cedí bolj ali manj obilen, sluzast ali gnojast iztok, osramje in presredek je včasih otekel.

Pri moških živinčutih izpahne se na različnih mestih rasti (člena); ta spuščaj izteče kakor pri kobilah in kravah; ponavadno je na zalupi (prednji kožici) videti testovit otok.

Splošnega občuta to ne moti ni pri ženskih ni pri moških živinčutih; bolezen hitro teče ter se končava v 3 do 4 tednih z ozdravo.

7. Garje pri konjih in ovcah.

Garje so prijemljiva bolezen na koži, ki se pri konjih in ovcah (tudi pri kozah) oglašá kot kuga.

a) Konjske garje. Na raznih mestih kože, sosebno na glavi, vratu, plečih, pa tudi po drugih delih života naredé se s početka mali vozlički, nad katerimi in okoli katerih dlaka poizpada ter postajajo odtod plešine, pokrite z luskami. Vsled silnega srbenja se konji neprestano drgnejo ali čehljajo, grizejo in ščipljejo; odtod postane koža gubava ali nabrana, ranjava ter se malo po malo pokrije z debelimi krastami. Z mest izvirno zadetih širi se bolezen dalje, tako da se naposled utegnejo opahki prijati vse kože celega života.

Kadar koli se na konji vidi, da mu se je po telesu izpahnilo in da ga hudo srbí, sumiti je, da je garjav.

b) Ovčje garje. Garjave ovce se drgnejo, čehljajo in ščipajo ter s tem razodevajo, da jih močno srbí, sosebno tedaj, kadar so se ugrele. Kadar se zapazi silna srbečica pri več ovcah ene črede, sumiti je uže zarad tega samega na garje ter nastopi dolžnost, stvar naznaniti. Na tistih mestih po kožah, na katerih se je izpahnilo, bivajo mali vozlički, mehurčki in mozolji, pokriti z luskami in hrastami, s katerimi se razrahljana volna lahko privzdigne. Runo postane kodravo ali kuštravo, volna je sem tertje zalepljena, poizpada mestoma ter pušča lise ali plešine, na katerih je koža debelejša in pergamenasta.

Kadar bolezne ndalj časa traja, postane koža debelo-hrastava in vsled drgnjenja in praskanja krvaveča, in plešivost sega dalje in dalje. Ako se bolezen pustí brez ozdravljanja, ovca omršaví in shudí ter pogine naposled od onemoglosti.

8. Vsteklina pri domačih živalih.

Vsteklina je prijemljiva, hitro tekoča bolezen, najraje pri pseh, ki se po vgrizu vsteklih živali, sosebno vsteklih psov dalje razširja.

Prikazi vstekline so v poglavitnem pri vseh živalih enaki. Najbitnejša znamenja v največ slučajih so: razburjeno, togotno (razgrajavo) vedenje, velika razdražnost, nagnjenje k grizenju ali ujedanju ali pa k bodenju, trkanju itd. (prava

vsteklost ali besnost), v drugih slučajih se kaže vendar omahlost, slabost, omrtvoudba različnih delov telesa, sosebnó zadka; takrat žival ni tako močno grizljiva (tiha vsteklost).

a) Pasja vsteklina. Kar se najpred opazi, je to, da se pes drugače vede; postaja čmeren in neprijazen, nepokojen in plašljiv ali len in zlovoljen; pogostoma se kam skrije ali zaleze, posluša svojega gospodarja le nerad in kakor bi hotel uteči mu; manj jé ali celó ne jé, nasproti bi rad kaj ne užitnega ali neprebavnega, kakor les, slamo, perje, usnje it. pogoltnil ter mrzle stvari, kamenje, kako kovino itd., vodo, tudi svojo scanico lizal.

Ta znamenja, ki uže sama delajo psa sumnega vstekline, trpé en dan dva dni, na to psa še bolje žene, da bi ušel iz doma in okoli klatil se; začne hudo griziti in klati, sosebnó pse, mačke in večje domače živali; glas mu je zdrt, hripav; kadar laja, kratko zalaja ter po tem v višjem glasu zateguje in tuli. Ti prikazi opazujejo se popadkoma; v takem popadu postane popolnem nesvesten (brez zavesti); v presledkih med popadki pes mirno leží in ždi, a moči je s hru-pom, če ga zadeneš s palico, s preživo svetlobo itd. storiti, da vzdívjá. Da bi se vstekel pes prav res vode bal, to ne biva; za hrano ali jed celó nič ne mara, nasproti bi če dalje raje neprebavne, celó gnjusne stvari požiral.

Pes hitro hujša; videti je čuden, oči so mu kalne, vdrte, dlaka brez svita in kuštrava.

Naposled mu se zadek in spodnja čeljust omrtvoudi in oslabí, popadki ne trajajo tako dolgo in niso tako silni in pes pogine največ med 5. in 7. dnem bolezni.

Ta znamenja se opazujejo najrazločneje pri pravi vsteklosti ali besnosti.

Pri tihi vsteklosti ne kažejo se tako razločno znamenja grizljivosti, potepanja, vzburjenosti in nemirnosti; bolna žival je bolj tiha in otožna ter se rano prikaže slabost in mrtvoudnost.

Znamenja, ki vzbujajo sum vstekline, so ob kratkem povzeta ta le, s početka: izpremenjeno vedenje psa, izpremenjena požrljivost, pozneje: sklonost, kam uiti in potepati se okoli, očitna grizljivost, izpremenjen glas in da se ta znamenja popadkoma povišujejo.

b) Mačja vsteklina je podobna pasji; očitna je sosebnó velika nepokojnost teh živali in njih silna grizljivost.

c) Konjska vsteklina. Navadno si konj o začetku bolezni gloda tisto mesto života, kjer ga je vstekla žival uklala; konj postaja nemiren, razburjen in plašljiv; včasí mu se razdraži spolni pogon; jed se mu začne upirati, požira težje, glas mu je zdrt in hripav; prikaže se božjastna zvišavica, tudi krč. O pravih popadkih vsteklosti konj rita in udarja, grize opravo, vjeda celo v svoj život, da si po kak kos kože odtrga, ali se vsaj do krvi vščipa, ter popada tako tudi druge živali. Sope hitreje, iz gobca se cedé pene in sline, glas postaja zdrt in hripav. V nadaljšnjem teku bolezni postanejo popadki krajši in slabeji, žival hitro propada; oslabí mu, naposled omrtvoudi mu se zadek. Od te dobe konj največ leží ter pogine 4. do 6. dne bolezni.

d) Goveja vsteklina vjema se gledé prikazov v poglavitnem s prikazi, kakoršni se vidijo pri konjih; grizljivost se pri govedih sicer ne razodeva, a nasproti bodejo in trkajo z rogmi o katero si bodi reč ali žival.

e) Ovčja in kozja vsteklina. Te živali o začetku vsteklosti kažejo nemir, razdražen spolni pogon, srbečico po koži ter jim se neče več žreti in prežvekovati (preživati). O popadkih živali nenavadno poskakujejo, teptajo z nogami, škripljejo z zobmi, cedé slino iz gobca, trkajo z rogmi; koze včasi tudi opravo grizejo. Naposled poginejo z znamenji mrtvoudnosti.

f) Svinjska vsteklina. Vstekle svinje (prasiči) so kaj hude in plašljive, čohajo se in praskajo na mestih, kjer so bile ugrizene. O popadkih vsteklosti močno se jim peni iz rivca ali gobca, sopejo hitreje, vid ali pogled jim je preteč, ter grizljivost presilna. Predno poginejo, omrtvoudi jim se zadek.

9. Goveja kuga.

Goveja kuga je vročična, jako prijemljiva, kužno šireča se bolezen goveje živine, ki prehaja tudi na ovce in koze ter se odlikuje z lastovitim vnetjem vseh sluznih kož ali sluznic, sosebnost od prebavil. Domá je v ruskih stepih (pustopoljinah) ter se samo od onod po prometu v druge dežele razširja.

Ako je živinče po bolnem živinčeti okuženo, preteče od te dobe do dobe, ko se prikažejo prva znamenja bolezní, 5 do 7, redko kdaj več dní.

Prva opazna znamenja obolenja so znamenja vročice: namreč živinče neče jesti in prežvekovati, koža mu se trese po različnih delih telesa, kožna toplina je neenako razdeljena ter se pogostoma izpreminja, sosebnost po nogah, ušesih in na podstavi rôg, smrček je vroč, mleko pojemlje. Živinče je otožno, mlohavo ter se ne zmeni za nič; nekatero kaže neki nemir, prestopa se, rjové in tolče z nogami.

Sluznica sramnice in osramja pri kravah je otekla, marogasto in progasto porudečena, včasi izpremešana tudi s krvavimi pikami. Po bolj rudeči sluznici raznih delov gobca, zlasti usten in na brezzobem kraji gornje čeljusti vidijo se temno rudeče, pozneje sive ali sivorumene maroge, ki se premené v površne, plitke tvore ali čire (erozije); iz gobca se cedí vlečljiv glen.

Očesna veznica je porudečena, solze se obilne je izločajo, nosna sluznica je jako rudeča, iz nosa se cedí s početka tenak, pozneje sluzasto-gnojast iztok. Sopenje je s početka le malo hitreje, in včasih živinče kratko zakašlja.

Te premene se v sledečih dnevih povišajo; živinče postane mlohavo in slabotno ter je včasi bolj občutljivo, če ga pritisneč kje po hrbtu in bedru; sopsti začne prav hitro, da se brž zapazi, ter ječi ali stoka; kratkoma, zamolklo in boleče pokašljava. Drugi ali tretji dan po obolenji se razločno prikažejo znamenja bolezní v črevih; živinče celo nič več ne jí in preživa; blato, ki se iz črev izpraznuje, postaja kakor tehak močnik, po tem tekoče, včasih s krvjo premešano ter se z nekim siljenjem, včasih nehotno iztreblja.

Bolno živinče hitro premení svojo prejšno podobo; shujša se silno naglo; koža postane suha, dlaka zamršena, brez svita ali leska; oko upada, veznica mu postane bleđa, pogled je mlohav, otožen. Živinče če dalje bolj slabí, leží največ s podprto glavo ter pogine navadno med 4. in 7. dnem po zbolenji.

Močno breje krave na višji stopinji te bolezní navadno povržejo. Pri nekaterem kužnem govedu opazijo se luskasti, vozličasti ali hrastoviti opahki po različnih mestih kože; večkrat pa tudi takega spuščaja ní.

Bitni in oznamilni prikazi goveje kuge o nje začetku so torej: vročica, mleka se manj ali celo nič ne izloča, živinče manj ali celo nič več ne jé in ne prežvekuje, in pa lastovite premene na sluznici srama, gobca in nosa, kratek, pretrgan kašelj.

Kadar se ta znamenja ob enem prikažejo pri živinčetu, mora se sumiti na govejo kugo, ter je dotični človek vsekakor dolžan, stvar dalje naznaniti.

V nadaljšnjem teku bolezni je znamenito, da se navedene premembe povišujejo, da se prikaže obila, slabeča drista, da živinče težje in težje diha ter mu moči naglo propadajo.

Pri ovcah in kozah kuga takisto teče kakor pri goveji živini, pod enakimi znamenji; a pri ovcah se vsled vnetice plučne pridruži navadno še prav težavno dihanje ali sopenje.

Ako po §. 14 postave o goveji kugi nastopi dolžnost, naznaniti vsak slučaj, v katerem se na govejem živinčetu opazi sploh kako znamenje notranje bolezni, to veljá ta dolžnost uže tedaj, kadar se zgoraj navedeni prikazi vročice, pojemanje mleka brez mestne bolezni na vimenu, ali da živinče neče jesti in prežvekovati, in pa lastovite premene na vidni sluznici, ali pa drista tudi le posamič zapazijo.

Okraj

Občina

Priloga V.

Cenilnica

živali v dotribusi

kuge (ali v zator smrkavosti) po ukazu c. kr. okrajnega glavarstva ubitih, z ozirom na zameno gospodarjem iz državne blagajnice.

Zapored tekoča številka	Ime lastnikovo	Selišče	Hišna št.	Naznamba živinčeta	U b i t o		I z n o s		Od tega je odbiti za izkupilo od delov, ki bi se dali upo- rabiti §. 38. odst. 5	Opomnja
					zarad dotribusi po §. 19	v zator smrkavosti kot sumno §. 29, odstavek 5	gld.	kr.		
					spl. postave o živ. k.					